

Rimfrosten 1 mfl, Räppe i Växjö kommun

Gestaltningssprogram

- gestaltningsinriktning för nytt akutsjukhus
inom riksintresse Bergkvara

Bilaga

Dnr PLAN.2019.1196

2021-10-04

Växjö
kommun

1. Innehållsförteckning

1.	Innehållsförteckning.....	2
2.	Bakgrund.....	4
2.1	Gestaltningens programmetts mål	4
3.	Riksintresset Bergkvara	5
4.	Område och framtidsbild	7
4.1	Framtidsbild.....	7
4.2	Karaktärsområden.....	8
5.	Befintliga värdebärande karaktärer	9
5.1	Arkitektur	9
5.1.1	Arkitektur i närområdet	9
5.1.2	Arkitektur i området – Rimfrosten 1.....	11
5.2	Natur – Landskap.....	12
5.2.1	Landskapet i området – Rimfrosten 1.....	13
5.3	Kultur.....	14
5.4	Bedömning	16
6.	Utgångspunkter för gestaltningen.....	17
6.1	Tre skalnivåer.....	17
6.1.1	På långt håll	17
6.1.2	I närheten	18
6.1.3	Nära.....	19
6.2	Beskrivning av sjukhusets ”systemuppbyggnad”	19
6.2.1	Krav på en modern vårdbyggnad	19
6.3	Ekosystemtjänster.....	22
6.4	Barnperspektiv i stadsutvecklingen.....	22
7.	Tillkommande karaktärer och krav på gestaltning.....	24
7.1	Rimfrosten 1 – Östra sidan	24
7.1.1	Arkitektur	24
7.1.2	Natur – Landskap	34
7.1.3	Kultur	40
7.1.4	Ljus	41
7.1.5	Gestaltningens principer	45
7.2	Norra industrizonen.....	47

7.2.1 Arkitektur	47
7.2.2 Natur – Landskap	48
7.2.3 Kultur	49
7.2.4 Gestaltungsprinciper	50
7.3 Disponentvillan.....	50
7.3.1 Arkitektur.....	50
7.3.2 Natur – Parkträdgård	51
7.3.3 Kultur	51
7.3.4 Gestaltungsprinciper	51
7.4 Såghemmet.....	52
7.4.1 Arkitektur.....	52
7.4.2 Kultur	52
7.4.3 Natur	52
7.4.4 Gestaltungsprinciper	52
7.5 Infrastruktur	52
7.5.1 Stora Råppevägen, öst – Östra Råppevägen	53
7.5.2 Bergsnäsvägen söder om järnvägen	56
7.5.3 Ny trafikplats väg 23 – Stora Råppevägen	56
7.5.4 Stora Råppevägen, väst.....	57
7.5.5 Planskildkorsning vid järnvägen.....	57
7.5.6 Tågstation i Råppe	59
7.5.7 Gång- och cykelbro över Helige å.....	60
7.5.8 Gång- och cykelportar under riksväg 23 och Stora Råppevägen	61
7.6 Stråk längs vatten	62
7.6.1 Stråket runt ån	62
7.6.2 Råppe kanal och båthamnen	66
7.6.3 Bergunda idrottsplats	66
8. Gestaltungsprogrammet och riksintresset.....	67
8.1 Gestaltungsprogrammets betydelse för riksintresset.....	67
8.2 Berättelsen om Bergkvara, ett kulturmiljörum	67
9. Gestaltungsprogrammet genom detaljplan, projektering, bygglov, byggskede och drift	69
10. Sammanfattning	72

2. Bakgrund

Region Kronoberg har begärt ändring av detaljplanen för kv. Rimfrosten 1 mfl för byggnation av ett nytt akutsjukhus på platsen i Råppe. Planområdet ligger inom riksintresse för kulturmiljövården. Detaljplanen har varit ute på samråd och ska inför granskningen kompletteras med ett gestaltungsprogram och plankartan eventuellt kompletteras med planbestämmelser för hänsyn till kulturmiljö.

Gestaltungsprogrammet behandlar det planområde som visas i samrådshandling daterad 2020-09-11 diarienummer PLAN.2019.1196 även om en uppdelning har skett efter samrådet till en västlig och östlig del. Programmet identifierar värden inom och utanför planområdet som gestaltningen av platsen och föreslagna anläggningar och byggnader har att förhålla sig till.

Gestaltungsprogrammet har också att förhålla sig till pågående ÅVS-arbete för en ny trafiklösning i korsningen väg 23 - Stora Råppevägen-Bergsnäsvägen, en planskildhet vid järnvägen samt en framtida tågstation.

Gestaltungsprogrammet ska hitta ett strategiskt upplägg för att möta kulturmiljövården i riksintresset för Bergkvara gård på bästa sätt. Programmet ska säkerställa en tydlig kommunikation kring områdets kulturmiljövården och till ett bättre, säkrare slutresultat avseende kulturmiljön. Det behandlar också framträdande upplevelseaspekter i den framtida stadsmiljön.

2.1 Gestaltungsprogrammets mål

- Gestaltungsprogrammet ska identifiera bärande gestaltungsidéer och principer för hur bebyggelse och utemiljön både allmänplatsmark och kvartersmark ska utformas för att skapa en helhetsmiljö och bli en del i landskapet.
- Riksintresset för Bergkvara utgör ett riksintresse där landskapets olika delar är de värdebärande beståndsdelarna. Dessa delar har historiskt olika funktioner som bidragit till deras skilda utformning och element som behöver vara kvar/synas i förståelsen och läsbarheten av riksintresset. Gestaltungsprogrammet behöver fånga upp de värdebärande element och funktioner som finns inom aktuella planområdet och beskriva hur de bärande gestaltungsprinciperna förhåller sig till dessa.
- Gestaltungsprogrammet behöver beskriva hur planförslaget med placering av ett sjukhus på platsen kan bidra till att stärka riksintresse och hur de bärande gestaltungsprinciperna kan bidra till att mildra de eventuella negativa effekterna på riksintresset.
- Gestaltungsprogrammet behöver lyfta in de föreslagna skadeförebyggande och/eller förbättringsåtgärder som finns i konsekvensanalys för riksintresse för kulturmiljö, kumulativa effekter-utredningen och miljökonsekvensbeskrivningen. Relevans, bedömningar och fördjupningar behöver klargöras.
- Gestaltungsprogrammet ska även landa i om gestaltungsprinciperna på något sätt behöver regleras genom planbestämmelser på plankarta.
- Gestaltungsprogrammet behöver även redovisa vad som ska hanteras i detaljplaneskedet, bygglovsskedet och byggskedet samt hur det ska genomföras, så att det blir tydligt för handläggare, remissinstanser och utförare att förstå våra tankar i hela processen.

3. Riksintresset Bergkvara

Bergkvara är en av Växjö kommuns åtta riksintressen för kulturmiljövården. Riksintresset Bergkvara ligger strax väster om Växjö och godset utgör en av de största markegendomarna i länet. Riksintresset omfattar endast en del av godset totala areal men är ändå geografiskt omfattande. Miljön omfattar såväl den godspräglade miljön runt huvudgården som torplandskap, underliggande gårdar, kyrkbyn Bergunda och industrimiljöer längs med Helige å. Landskapets karaktär inom riksintresset varierar därför stort mellan huvudgårdens egna förvaltade storskaliga jordbruksmarker, de underlydande gårdarnas jordbruksmarker och torpmiljöernas småskaliga och inte sällan delvis igenväxta odlingslandskap. (Sammanfattning från: Bergkvara – Fördjupad beskrivning av en kulturmiljö av riksintresse, Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2016).

Riksintressebeskrivning:

Bergkvara [G 26]

Motivering: Bergkvara är en herrgårdsmiljö som sedan 1300-talet kontinuerligt fungerat som storgods. Godset var under senmedeltid ett av Nordens största gods, men blev från 1600-talet och framåt förankrat i lokalsamhället. Landskapet runt Bergkvara är fyllt med lämningar från jordbruk och industriell verksamhet som minner om människors levnadsvillkor under godset och hur dessa förändrats under århundradens lopp.

Uttryck för riksintresset: Ett godscentrum med medeltida ruin från 1470-talet, herrgårdsanläggning från 1700-talets slut, monumentala ladugårdsbyggnader från omkring 1900, alléer, trädgård och ett storskaligt odlings- och betespräglat landskap. På behörigt avstånd från centrum finns f.d. Byar och småskalig torpbebyggelse med tillhörande odlingslandskap samt den medeltida kyrkan i Bergunda. Längs helige å minner exempelvis Örsleds kvarn om godsets industriella verksamhet.

Utredningen "Godset, människorna och landskapet, Bergkvara under 700 år" som togs fram av Smålands museum 2005, är en fördjupad analys av riksintresset där de kulturhistoriska värdena tydliggjordes genom en indelning i fyra olika zoner (centrumzon, industrizon, torpzon och by/ gårdszon). Zonindelningen har efter detta använts i den fördjupade översiktsplanen för Bergkvara gård (Växjö kommun 2007), i Bergkvara – Fördjupad beskrivning av en kulturmiljö av riksintresse, (Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2016) och i kommunens översiktsplaner.

Området som hanteras i gestaltungsprogrammet ligger i östra delen av riksintresset, delvis i industrizonen och delvis i torpzonen. Områdets västra delar angränsar till centrumzonen. Gestaltungsprogrammet behandlar och tar hänsyn till samtliga ovan nämnda zoner.

Bildtext - Zonerna som karaktäriserar Bergkvara. Blått - centrumzonen, grönt - by-/gårdszoner, svart - torpzoner, rött - industrizonen. (Smålands museum rapport 2005:23)

I Länsstyrelsens rapport från 2016 redovisas ett antal riktlinjer som ger exempel på hur skada kan undvikas och miljön vårdas, stärkas och utvecklas.

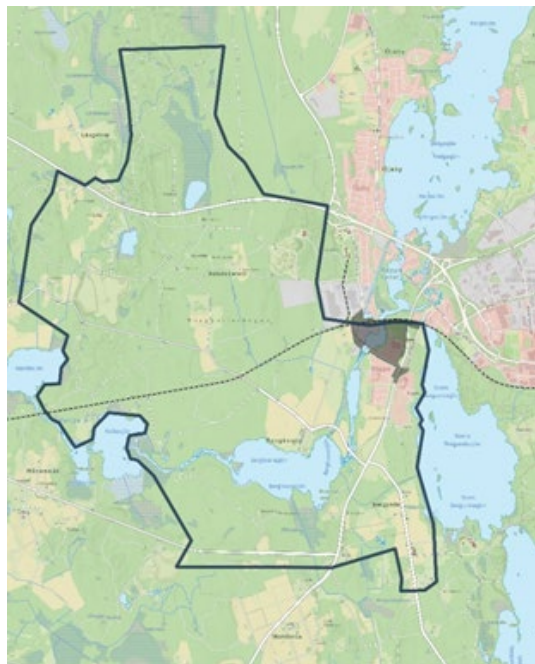
Följande riktlinjer berör området för gestaltungsprogrammet, hur hänsyn tagits till dessa redovisas i kapitel 8.1
Gestaltungsprogrammets betydelse för riksintresset:

"Huvudgårdens dominans i det övrigt tomma öppna odlingslandskapet ska inte utmanas av annan bebyggelse. Öppna siktlinjer som indikerar ett godslandskap är viktiga att bibehålla, liksom de öppna siktlinjerna från huvudgården och ut över de öppna ägorna."

"Den norra industrizonen karaktäriseras av en blandad och icke planlagd bebyggelse av olika karaktär och skala. Denna del är tålig för nya etableringar av såväl verksamheter som bostadsbebyggelse. Nya kompletteringar bör dock följa områdets brokiga skala och utformning. Befintliga industrier och deras koppling till vattnet respektive järnvägen ska inte påverkas negativt."

"Viss utökning av verksamheterna i Råppe industriområde bör kunna ske utan påtaglig skada. En förutsättning är dock att detta inte inverkar visuellt på centrumzonen..."

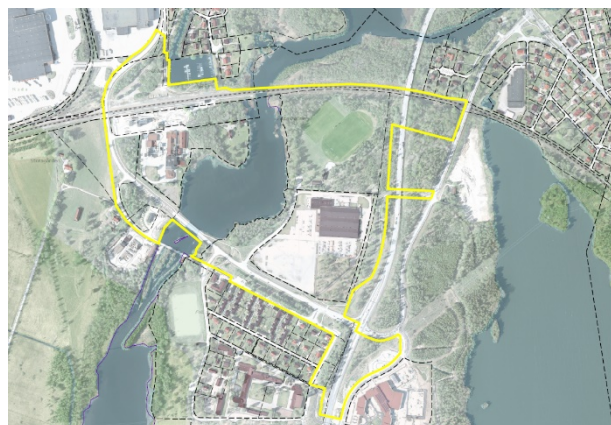
"Torplandskapet har historiskt varit ett föränderligt landskap, och punktvisa kompletteringar av ny bebyggelse som i skala och struktur håller sig till torplandskapet kan göras. Samlad bebyggelse bryter mot torplandskapets struktur, om sådan föreslås ska lokalisering och utformning utredas ingående."

Bildtext - Karta över riksintresset Bergkvara [G26], aktuella planområdet i östra delen av riksintresset

4. Område och framtidsbild

Området för gestaltningsprogrammet består av planområdet under samrådet hösten 2020. Området kan delas upp i en västlig och en östlig sida, delat i mitten av Helige å. En uppdelning av planområdet har skett efter samrådet där arbetet med den östra sidan går vidare medan den västra sidan behöver utredas närmare innan planarbetet kan gå vidare. Det förklarar den skillnad i detaljeringsgrad som presenteras i detta gestaltningsprogram där den västra delen kommer behöva fördjupas längre fram när förutsättningar är mer utredda.

4.1 Framtidsbild

Med ett nytt sjukhus och station hamnar stadsdelen Rättvik i ett nytt sammanhang. Framtida sjukhusbyggnad placeras på den östra sidan med tillhörande servicebyggnader och parkeringshus med angränsning från Stora Rättviksvägen och ny infart under riksväg 23 i nordöst från Bergsnäsvägen samt befintlig gång- och cykeltunnel. Miljön runt sjukhuset vävs samman med anslutande naturmark för en helhetsmiljö.

På den västra sidan ligger disponentvillan med tillhörande byggnader och trädgård. Miljön och omgivande grönska sparas för att bevara disponentvillans dominerade ställning ute på udden. En tågstation planeras på platsen för tidigare Rättvikstation där angränsning och parkering till stationen sker norr om järnvägen. Söder om järnvägen planeras för ytterligare verksamhet som bidrar till en utveckling och komplement till sjukhusområde, stationen och stadsdelen i stort. En planskild korsning under alternativt över järnvägen är en förutsättning för station och behöver integreras väl i området med närliggande verksamheter och tågstation. Gångstråket runt Helige å möjliggörs genom en gång- och cykelbro mellan sjukhusets norra del och grönområdet norr om Disponentvillan där även en genkoppling mellan sjukhusområdet och kommande tågstation skapas. Upplevelsen utmed stråket runt vattnet varierar genom karaktärer av natur och park samt vissa utblickar och platser vid vattnet. Stråket knyter an till intilliggande stråk och utvecklas för att leda ut människor i området i det omgivande landskapet, antingen riksintresset Bergkvara eller Norra Bergundasjön eller norr ut längsmed Rättvik kanal.

En byggnation av ett akutsjukhus på platsen kommer bidra till att andra förändringar i närområdet krävs för att säkerställa god tillgänglighet till sjukhuset. Ombyggnation av befintlig korsning vid riksväg 23 kommer krävas där trafiken på riksvägen skiljs från den kommunala trafiken för att skapa god tillgänglighet utmed riksvägen och till sjukhusområdet. Närområdet kommer även påverkas genom att en annan stadsutveckling kan bli intressant med en närhet till akutsjukhuset och ett stationsläge/tågstopp. Fler människor kommer röra sig i området där befintlig verksamhetsmark i närheten till Stora Rättviksvägen i söder och norr om järnvägen på sikt kan bli intressant för andra funktioner än i nuläget.

Riksintresse för Bergkvara begränsar en vidare utbyggnad av staden i närområde samtidigt som det utgör en värdefull miljö med stor utvecklingspotential för rekreation och friluftsliv som kan gynna sjukhusets personal, besökare och patienter såväl som boende i närområdet och staden i stort. Området för riksintresset är stort men befinner sig i ett förbisett läge i stadens utkant och kan genom akutsjukhusets placering få en mer central placering i staden och till viss del även regionen.

4.2 Karaktärsområden

Området har i gestaltungsprogrammet delats upp i karaktärsområden utifrån nuvarande eller framtida karaktär och funktion. Gestaltungsprogrammet behandlar också till viss del angränsande områden då de utgör en del i det område som influeras av placeringen av ett sjukhus på platsen som en regional målpunkt. Uppdelning av planområde efter samrådet bidrar till en varierad detaljeringsnivå mellan den östra och västra sidan i gestaltungsprogrammet. Detta gestaltungsprogram behandlar främst den östra sidan, karaktärsområde 1 och 11.

Identifierade karaktärsområden är följande:

1. Sjukhustomten
2. Västra sidan, norra industrizonen
3. Disponentvillan
4. Stora Råppevägen, Västra
5. Trafikplats riksväg 23
6. Stora Råppevägen, Östra + Östra Råppevägen
7. Bergsnåsvägen
8. Stationen
9. Gång- och cykelbro över Helige å
10. Stråket runt ån
11. Såghemmet

5. Befintliga värdebärande karaktärer

5.1 Arkitektur

5.1.1 Arkitektur i närområdet

Boningshus, Industribyggnader och Ekonomibygnader

Borgruinen, Bergkvara gods, boningsställen, ekonomibygnaderna och alléerna med fondbyggnader utgör alla delar av den godspräglade miljön runt huvudgården.

Varuhuset Wessels

Bergkvara gods

Bergkvara borgruin

Disponentvillan

Torp, stenbroar, rösen och gärdesgårdar

Råppe stärkelsefabrik

Stenhuset dagens borguin, var med sina 6 våningar och murade väggar ett stort och representativt boende som går att jämföra med samtida fasta hus såsom tex Glimmingehus, uppfördes kring 1470, då godset var ett av de största godscomplexen i hela Skandinavien, varade fram till första hälften av 1500-talet. Bergkvara gods blir i början av 1700-talet åter boplatz för godsherrn som vid denna tid omfattade stora delar av Bergunda och Öja socken. Huvudbyggnad och flyglar som finns här idag uppfördes i slutet på 1700-talet. (mellan åren 1777 och 1794.) Med järnvägen som öppnade 1865 byggdes Räfte stärkelsefabrik och den gamla sågen och bryggeriet moderniserades. Räfte stärkelsefabrik nyligen riven liksom Räfte station.

Proportioner, material och kulör i närområdet

Bryggeriet. Storegård som fondbyggnad i allén. Sågen. Pumphuset, slussarna. kvarnhuset Örsled.

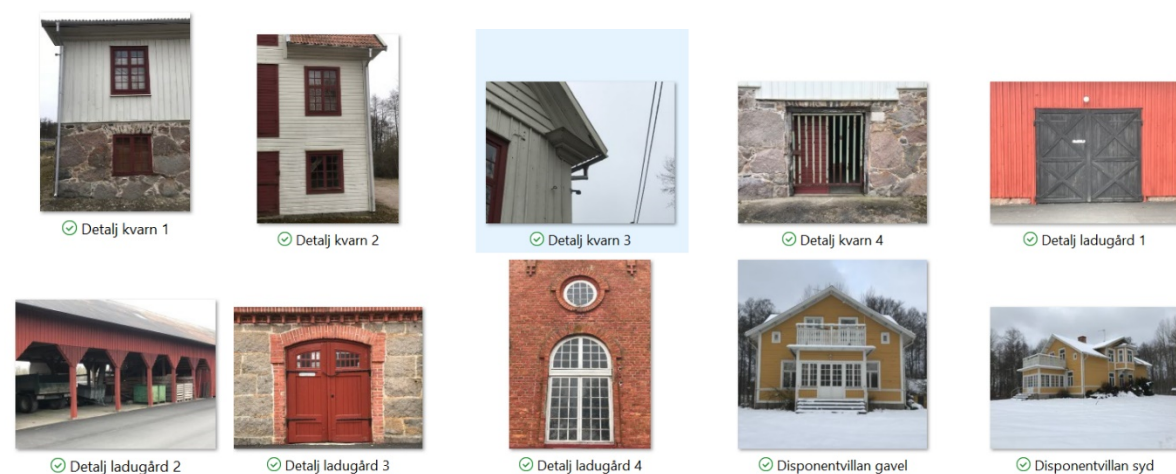

Torpen.

Gavlar / skala / proportioner i närområdet.

Material / kulörer / Detaljer i närområdet.

5.1.2 Arkitektur i området – Rimfrosten 1

Befintliga värden är den säregna formen på f.d. Wessels stora handelsbutik. Takformen kan återanvändas som skärmtak framför första eller andra våningen på sjukhuset eller utgöra takform på det nya sjukhuset. Den kan också användas till skärmtak över entréer. Eventuellt kan konstruktionen med limträbalkar återanvändas.

Före detta Wesselshandelsbyggnad

5.2 Natur - Landskap

Landskapet i närområdet

Trädallén genom de öppna landskapen med vyer ända fram till trädridåerna längs vattnet.

Landskapet och mycket av dagens strukturer är präglade av närheten till Helige å och av godsets inflytande under många hundra år. I landskapet finns en tydlig riktning som utgår från Helige ås sträckning i en nära nord-sydlig riktning som förstärks av godsets allé, Råppe kanal och bitvis även av riksväg 23, som i delar har kvar en historisk sträckning.

T.v. Helige å ger landskapet en tydlig riktning. T.h Godsets allé.

Vattenkontakten är en värdefull kvalitet som tar sig olika uttryck i området. Kanalen, hamnen, Helige ås utvidgning uppströms Stora Råppevägen och Råppe göl karaktäriseras av spegelblanka, bitvis storslagna, stilla vattenytor. Strömmande vatten finns i anslutning till de historiska kvarnlagena.

Stilla vatten och forsande vatten; Råppegölen, Råppe hamn, uppströms ån vid Örsleds kvarn.

En betydelsefull aspekt är hur byggnader över tid har placerats i landskapet. Vattenkontakten har varit avgörande. Bergkvara borgsruin och bebyggelsen vid kvarnlagena och delvis också i industrizonen har haft direktkontakt med vattnet medan till exempel godsets huvudbyggnad och disponentvillan ligger med viss distans men med tydliga vyer ut över vattnet.

T.v Direkt vattenkontakt, t.h. disponentvillan på viss distans mot ån, vy från öster över Helige å.

Det öppna landskapet runt godset kan upplevas som relativt småbrutet, men är ett av de största öppna landskapen i Småland. Åkrar och hagar ramas in av trädrader och skog. Godsets allé delar av åkerlandskapet. Också Helige å och diken kantas av träd.

T.v. Vyn är under 2 km och ses från landsvägen intill godset mot Icas lager. till vänster godsets allé, till höger skymtar skogsriddån som kantar Helige å. Tvärs genom åkermarken löper ett dike som kantas av träd. T.h. en bild inifrån skogsriddån väster om Helige å nere vid godset – också här finns en allékaraktär.

5.2.1 Landskapet i området – Rimfrosten 1

Höga naturvärden och upplevelsemässiga kvaliteter finns kopplat till Helige å och dess strandzon, till de äldre trädbestånden i området, till trädgårdsmiljön kring disponentvillan och till Råppe kanal.

I flera delar av strandzonen kring Helige å finns en vildare naturmarkskaraktär medan miljön på udden kring disponentvillan avviker med en ordnad trädgårdskaraktär med spår av odling som för tankarna till förra sekelskiftets sommarnöjen, med vackra romantiska trädgårdar, som i det här fallet avslutas mot ett spegelblankt vatten. Också i området öster om Helige å finns inslag av äldre kulturlandskap i form större, vidkroniga ekar och några stenmursrester, intressanta spår som ger platsen kontinuitet, naturvärde och rumsskapande volymer. Även längs delar av östra stranden finns utblickar ut över ån, i höjd med dagens bollplaner, och här ges vyer såväl disponentvillan som mot godslandskapets herrgårdsmiljö.

En viktig del för möjligheten att uppleva landskapet är hur förutsättningarna för gående och cyklister är utformad. Idag finns möjligheter för gående och cyklister att röra sig genom planområdet både mot godslandskapet och in mot Växjö centrum. Väster om Helige å finns både visuella kopplingar ut över godslandskapets åkermarker och industrizonen. Stråk leder från Stora Räppevägen via Store gård in i riksintresset, direkt till godsallén. Österifrån är de visuella kopplingarna något mer lågmälda mot riksintresset då de skymms av skogsriddåer och bebyggelse. Från sjukhustomten kan man röra sig via Örbäcksvägen och f.d. Bergunda skolans idrottsplats ut i godslandskapets betesmarker eller välja att ta sig över Helige å via Stora Räppevägen eller Östra Räppevägen, sistnämnda är en äldre vägsträckning i området och man kommer nära det gamla snickeriet.

5.3 Kultur

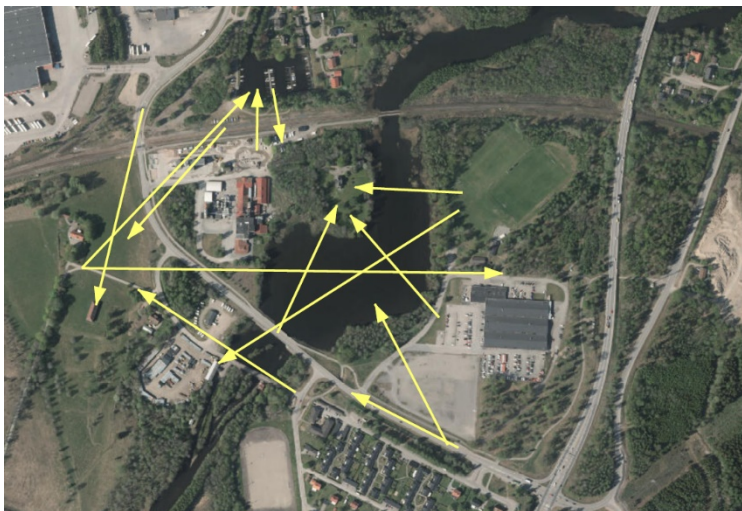
Vid genomläsning och tolkning av Riksintresset har följande värdebärande karaktärer noterats:

- Industrizon
- Torpzon
- Siktlinjer-öppna vyer
- Ingångar - entréer
- Koppling vatten
- Koppling järnväg

De riksintressanta karaktärsdragen Industrizon och Torpzon finns i stort sett inte kvar längre inom området för gestaltungsprogrammet. När det gäller Industrizonen så är Räppe stärkelsefabrik nyligen riven liksom Räppe station. Det som finns kvar av Industrizonens värden är stärkelsefabrikens disponentvilla med tillhörande ekonomibyggnader och trädgård vilka tillsammans dominerar den udde de är belägna på. Udden är den enda kulturhistoriska förtätningen inom området och väl synlig över vattnet från flera håll. Den kan starkt bidra till en upplevelse av kulturhistoriska värden, särskilt om slyvegetation på andra sidan av Helige å görs tillgänglig genom röjning och gångvägar. Udden och bebyggelsen där bör i sin helhet vårdas så att den framträder i miljön.

Strax utanför planområdet ligger den före detta sågen, numera husvagnscenter, med en äldre byggnad vars gavel också är väl synlig över vattnet. Räppe station är riven men eventuellt finns rester av Räppe stationspark kvar. På platsen finns idag ett stort antal likåldriga träd och slyvegetation. När det gäller Torpzonen så finns inga torp kvar inom arbetsområdet för

gestaltungsprogrammet. Vad gestaltungsprogrammet i övrigt behöver behandla i förhållande till riksintresset är hur åtgärder inom arbetsområdet indirekt påverkar riksintresset genom siktlinjer, utblickar och entréer.

Karta redovisande viktiga siktlinjer in i, inom, utblickar från och entréer till Riksintresset.

5.4 Bedömning

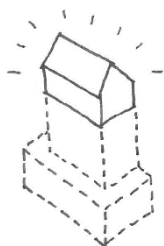
Området innehåller flera värdefulla karaktärer och värden men få som är kopplade till riksintresset för Bergkvara. De förändringar som skett i området sedan 1970-talet med byggnation av Wessels affärslokal, rivning av torpet vid Solängsvägen och byggnation av Stora Råppevägen har påverkat torpmiljön på den östra sidan där enbart vissa trädmiljöer och stenmur kan visa på den miljö som en gång fanns på platsen. Rivningen av Råppe stärkelsefabrik och Råppe stationsbyggnad på den västra sidan under 2010-talet har bidragit till att enbart Disponentvillan och miljön på udden återstår i förståelsen och läsbarheten av områdets historiska koppling till Bergkvara gård. Utöver de få riksintressanta värden inom området behöver tillägget av siktlinjer göras, dels siktlinjer inom områdets så som mot Disponentvillan, dels siktlinjer kopplat till närliggande centrumzonen, då både inifrån ut och utifrån in.

Men området har många andra kvalitéer värdefulla att ta tillvara. Vattenkontakten är värdefull där flera olika vattenmiljöer finns att uppleva: Råppe småbåtshamn, en lugn bred vattenspegel norr om Stora Råppevägen och forsande vatten, söder om Råppedammens dammluckor.

6. Utgångspunkter för gestaltningen

Gestaltning handlar om upplevelsen av arkitektur, natur, kultur och ljus. Byggnader, infrastruktur-anläggningar, landskap, utemiljöer och befintliga karaktäristiska kulturmiljöer ska utformas tillsammans. De kommer upplevas i olika skalnivåer beroende var man befinner sig och de kommer att påverka orienterbarheten och stadsbilden i staden. Utformningen har att hantera hur byggnaden ter sig **på långt håll**, i stadssiluetten, hur den upplevs från en plats **i närheten**, i ett bebyggelsesammanhang, och hur den uppfattas och upplevs **nära**, i den mänskliga skalan.

6.1 Tre skalnivåer

6.1.1 På långt håll

Stora byggnader och anläggningar kan synas på långt håll, ibland från flera kilometer. Landskapets terrängformation och vegetation ger olika förutsättningar för vyer. Smålands landskap är ofta slutet och förekomsten av skog gör att få riktigt långa siktlinjer förekommer. Det öppna landskapet ligger ofta insprängt i skogarna i form av brukad mark eller vattendrag. En uppstickande byggnad kan bli en referenspunkt att orientera sig efter. Det kan också innebära ett synligt intrång i en känslig miljö.

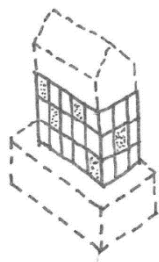
Aktuellt område ligger inom riksintresset för Bergkvara gård. I gestaltningsprogrammet har en studie över visuell påverkan genomförts för att ta reda på från vilka platser ett framtida sjukhus i Räppe kommer att synas och illustrationer visar på vilket sätt.

En synbarhetsanalys ligger till grund för ett urval av vyer som redovisar visuell påverkan från olika platser i omgivningen. Urvalet har baserats på en kartstudie över terrängförhållanden, skogsutbredning, utpekade kulturmiljövärden och stadsbild, vilket därefter följts upp med fältbesök, för att identifiera platser där vyer mot sjukhusområdet ges och där sjukhusbyggnaden kan innebära en stor förändring.

Gestaltningsaspekter på landmärkesnivå:

- Riktningar och vyer i landskapet
 - Siktlinjer
 - Skogsriåder- rumsindelare
 - Riktning i landskapet
 - Terrängform
- Stora objekt i stadsmiljön och i landskapet
 - Byggnadsvolymers uppdelning - under eller över trädtopparna
 - Byggnaders proportioner
 - Takform
- Material och Kulörer.
 - Ljus.

- Materialets glans matt-blankt
- Materialets gråskala mörk-ljus

6.1.2 I närheten

I närheten av byggnader och anläggningar påverkas upplevelsen av hur bebyggelsesammanhanget ser ut och av hur enskilda byggnader och anläggningar utformas, om de integreras i omgivningen eller kliver fram och blir tongivande. Gestaltningmässigt handlar det om byggnaders volym, proportioner och fasadens glans. Storlek, sträckning och terränganpassning för väg- eller parkeringsanläggningar. Vegetationsutbredning och vad grönskan består av, om landskapet blir öppet eller slutet; skog, äng och om det finns punkter och riktningar, enskilda stora träd, alléer, stenmurar eller vattendrag. Det handlar också om hur olika delområden möter varannan. Kring sjukhuset är viktiga punkter för upplevelse av helheten hur infart, angöring, och entré utformas och hur byggnad och sjukhustomt möter strandzonen och vattnet.

Gestaltungsaspekter på kvartersnivå:

- Riktningar och vyer i landskapet
 - Väg och vatten
 - Siktlinjer, även under trädtopparna
 - Grönstråk/trädridåer/alléer
 - Parallellitet i landskap - allén, Helige å, skogsridå.
 - Öppet/slutet
 - Småskaligt/storskaligt
- Möten och kantzoner
 - Skarp/markerad gräns eller mjuk/flytande övergång
 - Befintliga gränser kantas ofta av en vegetationsridå
- Material och Kulörer.
 - Ljus
 - Kulör
 - Material

6.1.3 Nära

När man befinner sig nära uppfattas detaljer, material, kulörer i landskapet, på strukturer och på byggnader, dofter från naturen och ljud från omgivningen. Tillsammans skapas ett intryck en samlad bild en upplevelse. Här är gott att vara eller inte. Vi kallar det den mänskliga skalan. Stora byggnader kan ge ett påträngande skrämmande och överväldigande intryck. I utformning i det nedre våningarna kan en annan mer behaglig skala och upplevelse skapas.

Gestaltungsaspekter på gatunivå:

- Material och Kulörer.
 - Hårt-mjukt
 - Mörkt-ljust
 - Ljus
 - Variationsnivå
- Upplevelse av platsen
 - Syn
 - Känsel
 - Ljud
 - dofter
 - smaker
 - Naturlig / konstgjord
 - Ordnade / vilda
 - Rumslig
 - Öppet/slutet
 - Småskaligt/storskaligt
 - Inne-ute

6.2 Beskrivning av sjukhusets "systemuppbyggnad"

6.2.1 Krav på en modern vårdbyggnad

"Vården möter idag stora samhälleliga krav på förändring och kostnadseffektivitet. Detta sätter ökat tryck på kvalitet, innovation och prestanda. Forskning har visat att rätt utformade vårdbyggnader kan bidra till att effektivisera vården, stödja läkandet och minska stress hos patienter, anhöriga och vårdpersonal. Sjukhus och andra vårdmiljöer utgör viktiga och långsiktiga samhällsinvesteringar och utformningen av dess lokaler bör vila på en solid kunskapsgrund. Evidensbaserad design som planeringsgrund ger vården trygghet när nyinvesteringar beslutas.

Just nu planeras och investeras för om- och nybyggnad av vårdavdelningar i många av Sveriges regioner. Nu är ett unikt tillfälle att bygga rätt och kunskapsbaserat. Dessa nya byggnader ska fungera när de står färdiga men också ha en livslängd, precis som sina föregångare, på 30–40 år"

Utdrag ur "Den goda vårdavdelningen 2019" CVA Chalmers

Vårdens miljöer är komplexa som ställer höga krav på verksamhetsutformning, flexibilitet, generalitet, tillgänglighet, mm och ska samtidigt vara attraktiva miljöer för både patienter och personal. Frågeställningar om organisation, teknik, lokalutformning, vårdprocesser, terapimetoder, patientperspektiv, mm ska integreras och sammanjämkas till en helhetslösning.

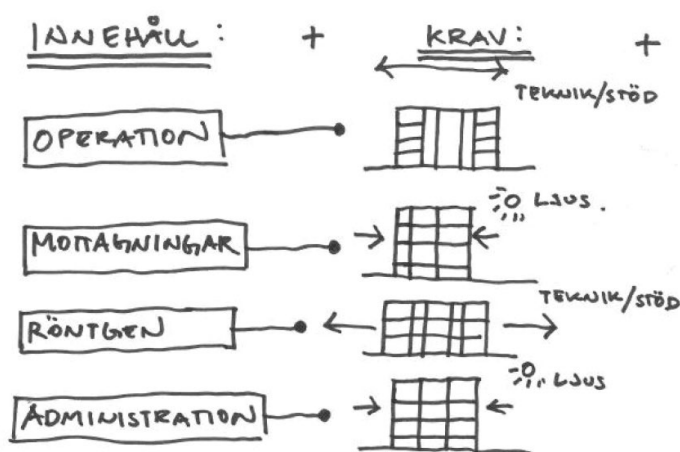
Verksamhetsstruktur

Sjukhusets vårdstruktur och dess verksamheter ställer olika dimensionerande krav på den fysiska utformningen. Alla vårdbyggnader har ett övergripande mål att skapa trygga och läkande miljöer som bidrar till bättre hälsa och som samtidigt är kvalitativa.

Den högteknologiska vårdmiljön blir allt fler och främjar effektivare vård och förbättrade behandlingsresultat. Allt fler enheter på sjukhus är präglade av högteknologisk utrustning vid diagnostisering, behandling och omvårdnad. Operationsenheter, intensivvård, bilddiagnostik mm kräver stora sammanhängande verksamhetsytor samt omfattande tekniska lösningar som i de flesta fall löses in i breda byggnadskroppar med dubbelkorridorlösning.

Verksamhetsytor med mindre tekniska krav som till exempel öppenvårdsmottagningar, slutenvårds vårdavdelningar och administrativa ytor däremot skiljer sig avsevärt i kravet på byggnadsutformningen. Ett av de viktigaste kraven här är att skapa dagsbelysta lokaler för patienter och personalen. Enligt evidence based design påverkar en högre grad av exponering för dagsljus patientens medicinska värden positivt, ökar personalens välbefinnande och minskar stress. (se Evidensbas för vårdens arkitektur 1.0 CVA, 1/2012)

Därför är moderna sjukhusbyggnader uppbyggda av olika byggnadskroppar med olika byggnadsbredder - bredare byggnader för högteknologiska vårdmiljöer och smalare byggnadskroppar för mindre avancerad vård.

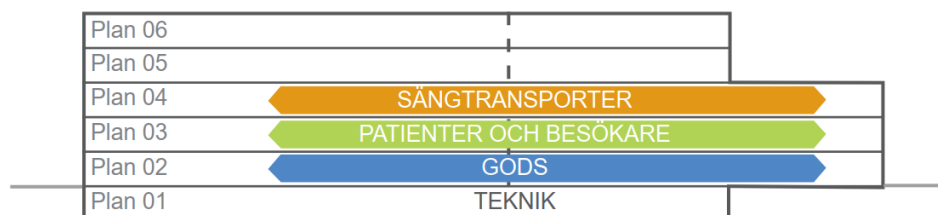

De dimensionerande kraven på tekniktunga lokaler som operation eller bilddiagnostik skiljer sig avsevärt från administrativa lokaler, mottagningsrum etc. Detta förhållande måste beaktas vid planering av nya vårdbyggnader.

Logistik

I ett sjukhus koordineras personalkapacitet och patientflöden och dessutom infrastruktur och materialflöden med allt från mat, läkemedel och utrustning till kläder, lakan och förbrukningsvaror som ska transporteras och distribueras effektivt i verksamheterna. Flöden för patienter/besökare, personal/patienttransporter och gods ska skiljas rumsligt ifrån varandra.

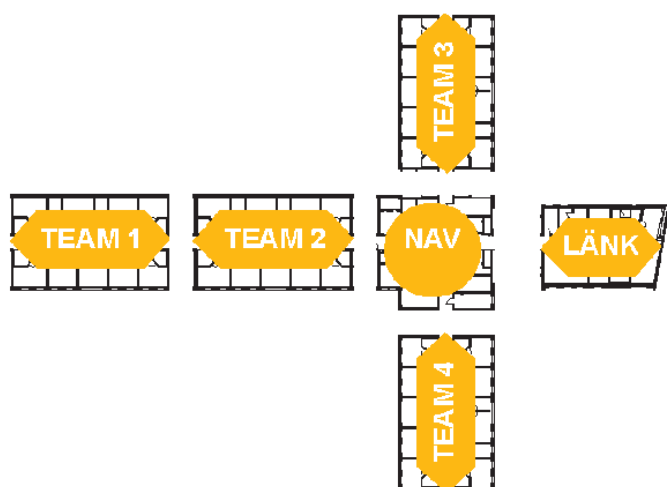
Moderna sjukhusbyggnaderna består därför av sammankopplade byggnadsdelar på flera våningsplan för att underlätta sjukhuslogistiken och säkerställa korta förbindelse mellan viktiga samband för personal och patienter.

Separerade flöden och behovet av horisontell och vertikal kommunikation genom byggnaden.

Flexibilitet/Generalitet

Strukturen inom vårdbyggnader är modular uppbyggd med typrum, moduler och enheter. En vårdavdelning består t.ex. huvudsakligen av typrum - vådrum, dessa fogas samman till organisatoriska enheter/modul - vårdteam och flera moduler bildar en enhet - vårdavdelning. En enhetlig layout för dessa enheter är förutsättning och har stor påverkan på verksamhetens effektivitet. En generell uppbyggnad underlättar för verksamhetsförflyttningar mellan olika våningsplan, patientförflyttningar mellan avdelningar, samt att personalen känner igen sig oberoende på vilken avdelning de jobbar. Därför är vårdbyggnadernas anpassning på sin omgivning begränsat då en generell och enhetlig byggnadsstruktur är grundstenen för effektiv vård.

Exempel på uppbyggnad av en vårdavdelning - utgångspunkten är patientrummen som bildar vårdteam, som i sin sammansättning bildar vårdavdelningen

Vården är i ständig förändring och många av verksamhetsförändringarna kan pareras inom sjukhusbyggnaden. Vissa förändringar av sjukhusorganisationen kräver utbyggnation utan att förändra befintliga grundstrukturer och därför planeras utbyggnadsmöjligheter in redan i tidiga faser av sjukhusplaneringen. Denna intänkta flexibiliteten genom mindre tillbyggnad ger större möjlighet för sjukhusbyggnaden att utvecklas i takt med förändringen av vårdorganisationen.

6.3 Ekosystemtjänster

Som stöd för plan- och gestaltungsarbetet utförs en ekosystemtjänstkartering i verktyget ESTER parallellt med planprocessen. Naturvårdsverket beskriver ekosystemtjänster som alla de produkter och tjänster som ekosystemen ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Ekosystemtjänstanalysen beskriver vilka ekosystemtjänster som finns i området idag, hur de påverkas samt vad som kan göra för att bevara och utöka ekosystemtjänsterna.

Identifierade värdefulla objekt och strukturer finns idag kopplat till vattnet, strandzonen, äldre träd och till kulturhistoriska objekt som stenmurar och rösen. Flera ekosystemtjänster kopplas till varje identifierat objekt. För området anges följande ekosystemtjänster vara särskilt viktiga: biologisk mångfald, ekologiskt samspel, livsmiljöer, naturliga kretslopp, reglering av lokalklimat, skydd mot extremväder, reglering av buller, rening och reglering av vatten, pollinering, fysisk hälsa, mentalt välbefinnande, social interaktion samt kulturarv och identitet. Analysen visar att flera ekosystemtjänster kommer påverkas av sjukhusbyggnationen, främst i de delar där naturmark tas i anspråk. Flera kvalitetshöjande åtgärder rekommenderas och många av dessa stärker flera olika typer av ekosystemtjänster. Nedan beskrivs de åtgärder som har tydlig koppling till gestaltning.

Mångfald av habitat. Exempel på habitat är sandiga ytor med ängsvegetation, biodepåer i form av kvarlämnad stående eller liggande död ved, stenmurar och rösen, bihotell, fågel- och fladdermusholkar.

Variationsrik vegetation – träd, buskar och blommande örter av inhemska arter

Sparad och utvecklad naturmark – särskilt viktigt i strandzonen där det ekologiska samspelet stärks av buskar och träd ända ut till ån så att vattnet skuggas och att grenar och löv faller i vattnet. Natur bidrar också med lugnande och avkopplande miljöer.

Anlägg gröna ytor – det kan även handla om gröna tak och väggar samt om lokal, grön dagvattenhantering. Ekologiska lösningar för att ta hand om dagvatten kan exempelvis vara att anlägga dammar eller våtmarker som kan fylla en funktion för bland annat groddjur och insekter.

Anlägg artrika gräsytor och vägkanter – inga stora ytor krävs, vägkanter är ett bra då dessa är öppna och solbelysta samt får den årliga slåtten som ängsväxterna gynnas av.

Skärma av mot vägar och järnvägar – ljudmiljön gynnas av träd och buskar eller anlagda gröna väggar som skärmar av trafikbuller.

Skapa platser för rekreation

- Stråk
- mötesplatser för social interaktion
- rofyllda platser
- möjlighet till naturupplevelse

Identitet – lyft fram platsens särdrag genom information om lokal historia, naturvärden med mera.

6.4 Barnperspektiv i stadsutvecklingen

Inom nu aktuellt område och i dess närhet finns miljöer som riktar sig till barn. Platser och stråk där barn och unga måste kunna röra sig fritt på egen hand. Utifrån lagstiftningen finns tre olika perspektiv att förhålla arbetet till; Barnperspektiv, när vuxna tänker sig in i barns situation,

barnets perspektiv, där barn och unga kommer till tals samt ett barnrättsperspektiv, som utgår från barnkonventionen om barns rättigheter. I detta arbete har ett barnperspektiv använts.

Utformningen i området behöver säkerställa att framtidens miljöer också är lämpliga och tilltalande för barn och unga. Sjukhuset i sig är en målpunkt, liksom framtida station. I närområdet finns också andra viktiga målpunkter för barn och unga såsom Pär Lagerqvistskolan, nya Råppevallen och badplatsen vid Norra Bergundasjön, vilket innebär att barn och unga kommer röra sig genom området och i dess närhet. I trafikmiljön eftersträvas tydlighet, god orienterbarhet, överblickbarhet och lättförståeliga korsningspunkter, också för de som har lägre ögonhöjd. I rekreativmiljöerna runt Helige å kommer barn och unga att vistas utifrån olika förutsättningar, som patient, besökare eller närboende.

7. Tillkommande karaktärer och krav på gestaltning

7.1 Rimfrosten 1 – Östra sidan

Den östra sidan om Helige å saknar rester av det forna torpzonen som tillhörde riksintresset Bergkvara. Kvar är kontakten med före detta disponentvillan på udden, mitt emot det blivande sjukhuset. Sjukhuset öppnar upp sig mot Helige å och udden, och får en fin visuell kontakt som kan ge ett snabbare läkande och ett bättre välmående. Gestaltningen av den fysiska miljön ska spegla den kvalitativt höga internationella klass som verksamheten på sjukhuset håller. En utblick som tillför området en kontakt med kulturmiljön.

Stråket längs Helige å blir ett rekreativt stråk tillhörande gående och cyklande. De stora träden bevaras, men stammas upp på vissa ställen för att ge en bättre vattenkontakt. Runt hela vattenrummet skapas ett rekreativt stråk – ett sätt att förstå kulturen och historien och ta del av naturen inom riksintresset.

Det nya sjukhuset kommer att skapa ett nytt landmärke till Växjö. Siluetten över trädtopparna behöver beaktas speciellt och gestaltas för att bli ett karaktärskapande tillskott, såväl på dagen som på natten, men utan att störa vyerna från det öppna kulturlandskapet vid Bergkvara gård.

På riktigt nära håll ges en omsorg för området med mycket grönska och med varma, välkomnande material och volymer i mänsklig skala möter besökaren både i utemiljön och för sjukhusbebyggelsen. Ett omhändertagande för alla sinnen. Lokala material och strukturer används. Den mellanliggande delen av byggnaden (kvarteret), får en mer strukturell gestaltning för att möta vårdens innehåll och behov av flexibilitet.

De tre nivåerna nära-, kvarters- och landmärkesnivån studeras var och en och tillsammans för att ge den bästa gestaltningen av en läkande arkitektur. Detta sammanvävs med naturen, parken och vattnet till en fungerande helhet som skapar nya värden till Räppe.

7.1.1 Arkitektur

Alla som besöker sjukhusmiljön ska mötas av en miljö som känns trygg och värdig, en vacker gestaltad miljö som inger förtroende och tillit.

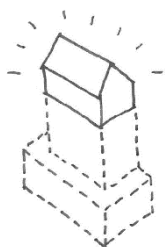
Den nya vårdbyggnaden ska genom sin placering i landskapet i möjligaste mån bibehålla men också stärka goda flöden, siktlinjer och kopplingar mellan stadscentrum och riksintresset.

Sjukhusbyggnaden ska vara välgestaltad och skapa trygghet och trivsel för både patient, personal och besökare. Det ska vara enkelt att orientera sig på sjukhusområdet och vårdbyggnadens huvudstråk ska röra sig utifrån och in och bidra till att göra sjukhuset till en synlig och naturlig del av staden.

Rummen, stråken och ytorna ska vara omsorgsfullt planerade och i material och detalj relatera till den karaktär som finns i närområdets traditionella bebyggelse. Detta för att skapa igenkänning. Naturliga material och material inspirerade av närområdets material förespråkas.

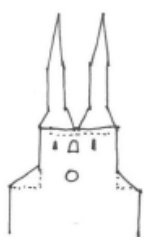
Det är väsentligt att skapa en välplanerad och välgestaltad fungerande helhet. En struktur som kan växa och förändras. En struktur som innehar tidlösa arkitektoniska robusta kvaliteter men som samtidigt genom sin generalitet och sina kvalitativa rum kan vara relevant under lång tid framöver.

Skalan på den nya sjukhusbyggnaden ska varieras och proportionerna ska vara väl avvägda. Större uppglasade delar, utskjutande gavelpartier, särskilt markerade sockelvåningar eller takavslut är alla olika grepp för att bryta ner och dela upp en stor volym och få en skala, proportioner och strukturer som är förankrade till platsen och integrerade med övriga landskapet.

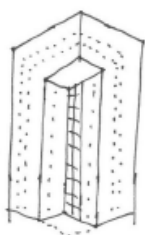

Arkitektur på långt håll - Landmärkesnivå

På distans upplever man arkitektoniska grundformer genom dess skala och höjd över horisontlinjen. Detta sker på avstånd från ett hundratal meter och uppemot flera kilometers håll. Här krävs ett förhållningssätt där byggnaden inte skapar en vägg eller en barriär i ett i övrigt öppet landskap.

Domkyrka

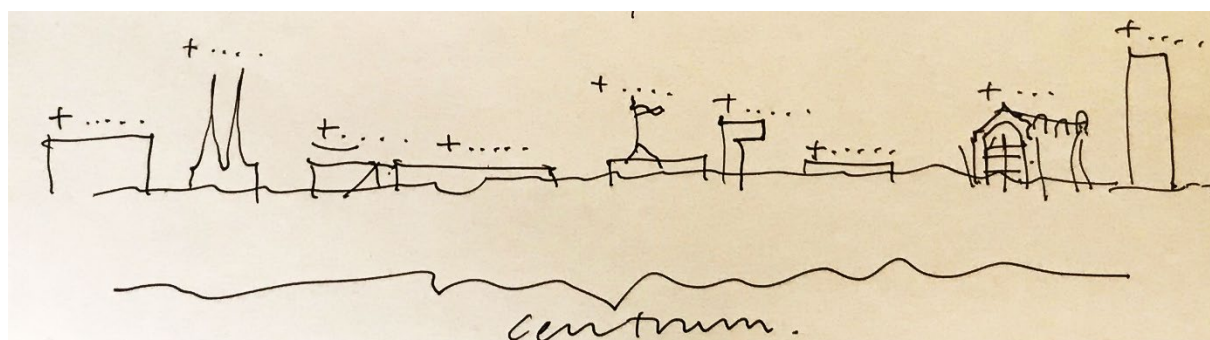
"Arenan"

"Station och kommunhus"

Exempel på landmärken i Växjö

Analys – Växjö skyline sett från Östrabo, en av stadens höjdpunkter, +185 möh.

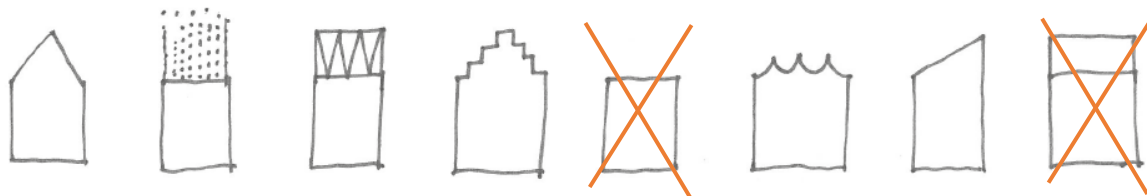
Byggnadernas höjder och färdigt golv höjder vid entréplan.

Ringberg	23m	fg+177
Frimurarna	30m	fg+167
CLV högdel	30m	fg+165
Växjö station	30m	fg+165
WTC	35m	fg+165
Nya sjukhuset	40 m	fg+164

Alabastern	44m	fg+175
Solberget	55m	fg+190
Domkyrkan	63m	fg+163
Icon	68m	fg+172

På denna nivå finns en stor potential att lyfta fram en karaktär. Vad vill man? Vad visar man? Dessa signaler uppfattas från långt håll och skapar för många den enda kontakten eller relationen med sjukhuset i förhållande till staden. Möjlighet finns alltså att lyfta fram den moderna vårdens egenheter och karaktär och "öppna sig" mot staden. Den stora skalan i vårdprojekt är en stor möjlighet men samtidigt en risk.

Takavslut och form på överbyggnad/teknik kan gestaltas på olika sätt. Här finns möjlighet att både forma byggnadens brytpunkt mot himlen och att referera till den befintliga miljön, skalan eller byggnadstradition inom riksintresset.

Olika sätt att avsluta en byggnad mot horisonten. Viktigast är att takavslutet förhåller sig till fasaden och omgivningen som helhet och skapar ett konsekvent sammansatt, väl fungerande och vackert helhetsintryck.

Bilder från vänster:

Bild 1 - Sadeltak

Bild 2 - En upplösning mot himlen

Bild 3 - Tektonisk/Transparent effekt. Samma yttre form.

Bild 4 - Historiserande trappstegsgavel

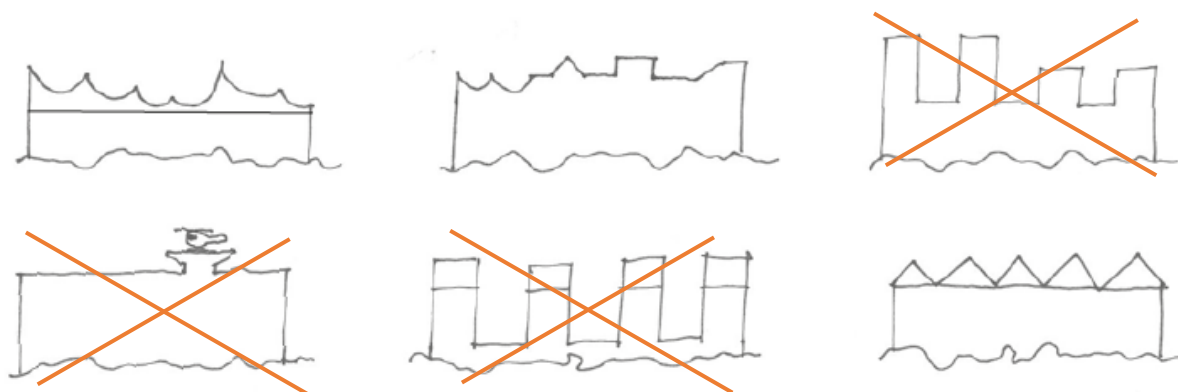
Bild 5 - Platt takavslut. Detta är inget alternativ för platsen.

Bild 6 - Stark och avvikande egen karaktär

Bild 7 - Pulpettak. Kan fungera i en repetitiv form.

Bild 8 - Avvikande material men samma form och geometri. Detta är inget alternativ för platsen.

Stora byggnadsvolymers riktning i landskapet blir viktigt med avseende på sollägen, siktlinjer och sammanhang med omgivning. I sin helhet samverkar de med enskilda byggnadsdelar när det gäller att skapa ett landmärke. Byggnadens profil, silhuett och djupverkan påverkar omgivningens förståelse av platsen, sjukhuset och kulturmiljön.

En variation i byggnadens takavslut mot horisonten eftersträvas och kan åstadkommas på olika sätt.

Bild 1 - Fri form

Bild 2 - Variation i höjd och profil

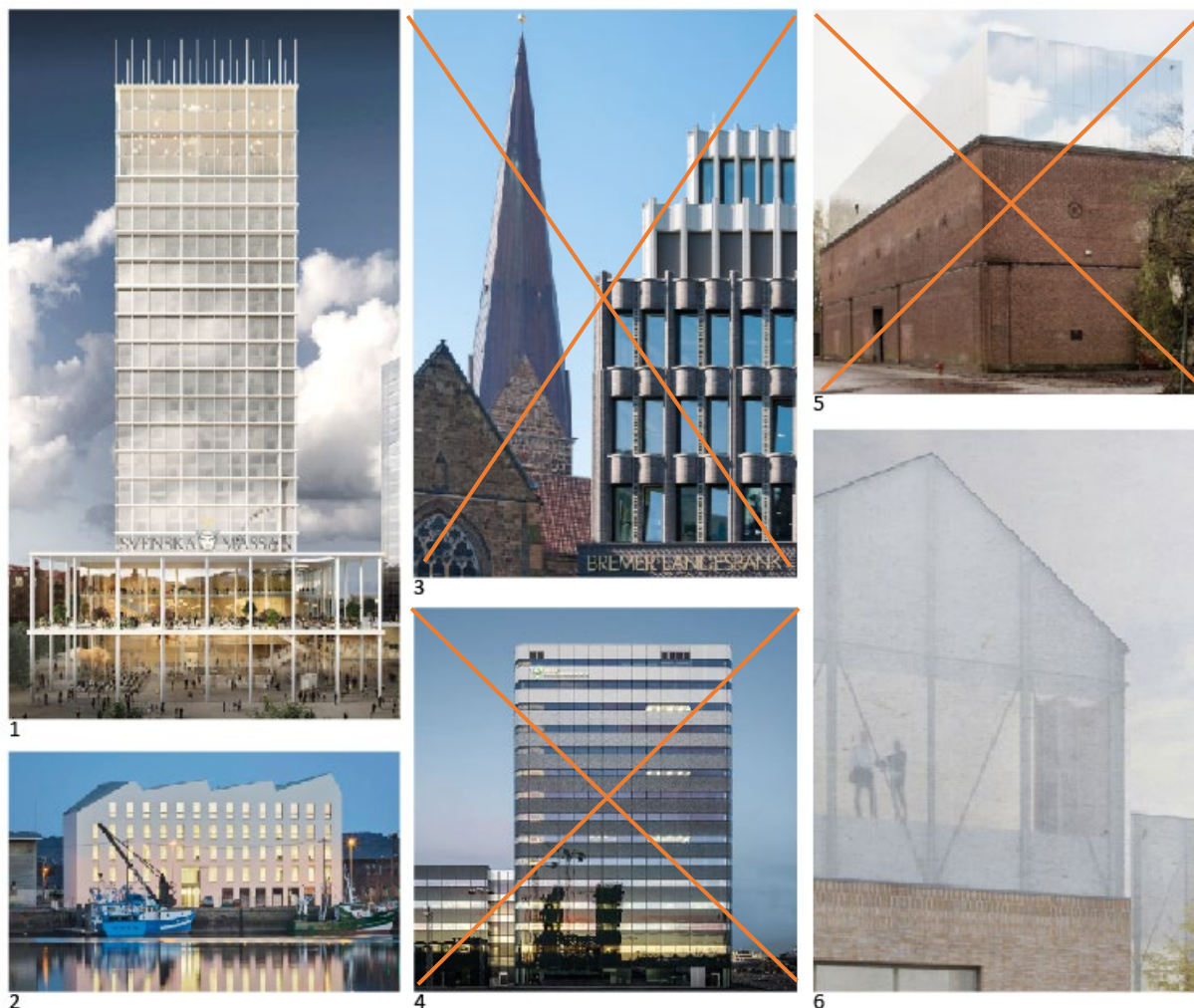
Bild 3 - Rätblock som varierar i höjd Detta är inget alternativ för platsen

Bild 4 - Helikopterplatta på taket som del av gestaltning. Detta är inget alternativ i gestaltningsfrågan.

Bild 5 - Fläktvåningarna avviker och bildar egen materiell karaktär. Detta är inget alternativ för platsen.

Bild 6 - En profilerad tak/fläktvåning avslutar en i övrigt enkel volym

Vårdbyggnader är beroende av teknisk försörjning som i stor utsträckning placeras på takvåningen. I ett sammanhang där man kommer att synas över trädtopparna är en medveten utformning och gestaltning avgörande. Om en helikopterplatta placeras på taket är även den synlig från långt håll och ska utformas med omsorg och i förhållande till helheten. Det finns också andra möjligheter att gestalta takavslutet. En friare form är möjlig men kräver precision i gestaltning och utförande. Sammantaget är det eftersträvarsvärt med en varierad takprofil som bryter horisontlinjen.

Exempel på olika sätt att avsluta en byggnad mot horisonten

Bild 1 - Förlängning av geometri – mast/krona

Bild 2 - Fri form

Bild 3 - Avtrappning Inte möjligt här.

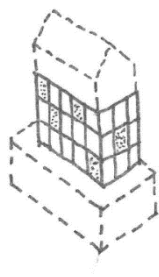
Bild 4 - Gradvis upplösning "fade" mot himlen med hjälp av material och reflektioner. Inte relevant f. platsen.

Bild 5 - Skarp upplösning mot himlen med glas/reflektioner. Inte relevant för platsen.

Bild 6 - Takvåning ges egen form, struktur och materialitet

Klassiska sadeltaksmotiv kan fungera väl såväl som enskilt framträdande på gavelmotiv Bilder t.v. Cancerklinik i Köpenhamn. Arkitekt: NORD Architects, Bild t.h. Carlanderska sjukhuset i Göteborg. Arkitekt: White Arkitekter AB

Arkitektur i närheten - Kvartersnivå

Byggnadskropparnas volymer, proportioner och gestaltning blir framträdande i kvartersnivå. Det vill säga de sinnesintryck man får på 25–250 meters avstånd. Här är det viktigt att skapa tydliga arkitektoniska motiv, proportioner och variation som förhåller sig till omgivande bebyggelse, områdets historia och karaktär samt landskap och grönområden. Under stycket 7.1.2 Landmärkesnivå beskrivs zoneringen av sjukhusområdet i tre olika områden Naturzon, Parkzon och Transportzon.

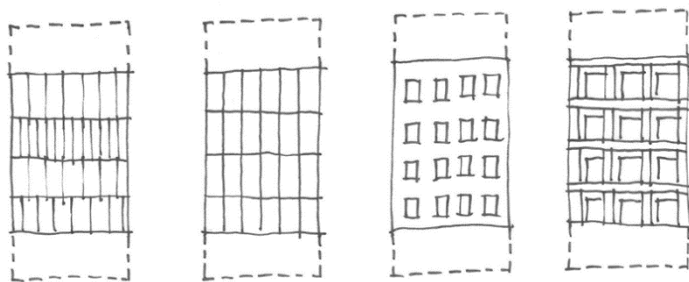
Zoner från vänster till höger i bild: Naturzon, parkzon och transportzon

Inom naturzonen placeras ingen bebyggelse. Träden kan bli ståtliga och ger fina utblickar från sjukhusbyggnaden till naturen mot väster.

I parkzonen placeras delar av sjukhusbyggnaden utan patient- och besöksentréer. Utskjutande flyglar definierar olika rum inom parkzonen och skapar en övergång mellan byggnad och park. Promenadstigar, gångvägar placeras i parken nära byggnaden. Sittplatser och uteplatser skapas för att kunna njuta av den gestaltade naturen.

I transportzonen ligger vikten på en tydlig gestaltningen av det offentliga rummet av stråk, platser och trafikleder. Trygghet och tillgänglighet är viktiga aspekter liksom orienterbarhet och synlighet. Byggnaden ska gestaltas så att stråk och entréer är tydligt markerade och avläsbara för besökare och patienter.

Det finns möjlighet att lyfta fram gavelmotiv vilka precis som på traditionell lantbruks- och industribebyggelse kan gestaltas och bli karaktärsskapande i området. Fönstersättning kan närma sig en traditionell "hål i mur"- princip. Proportionerna mellan fönsterhöjd och våningshöjd ska vara välbalanserad.

Proportioner inom en given byggnadsdel påverkar läsbarheten av en fasad. Genom att betona särskilda byggnadselement, sammanfogningsprinciper, materialval eller fönstersättningsprinciper skapas ett kulturellt avtryck. Genom att skapa övergripande strukturer som accentuerar byggnadsdelarna och associerar till historiska former i närområdet skapas tillhörighet och släktskap.

Carlanderska Sjukhuset, Göteborg. Arkitekt: White Arkitekter. Bild: Sweco. Bilden ovan visar goda fönsterproportioner i förhållande till våningshöjd och byggnadsvolym. En harmonisk helhet skapas av byggnadsvolym, fönstersättning och materialverkan.

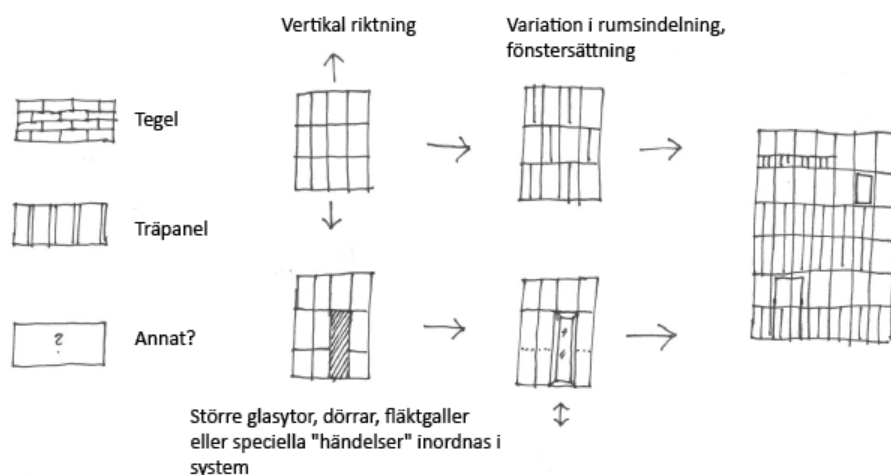
H-huset, Örebro Universitetssjukhus. Arkitekt: Sweco/AART Architects. Bild: Sweco. Bilden visar en sockelvåning med goda proportioner (två våningar) i förhållande till huvudvolymen (fyra våningar). Även en högre byggnad har en viss vertikalitet.

Charité Universitetssjukhus, Berlin. Arkitekt: Sweco Bild: Sweco. Bilden visar ett exempel på fönster som inordnas i byggnadsvolymernas helhet. Volym och fasadmateriäl omfamnar fönstren och de vertikala bärande delarna är genomgående.

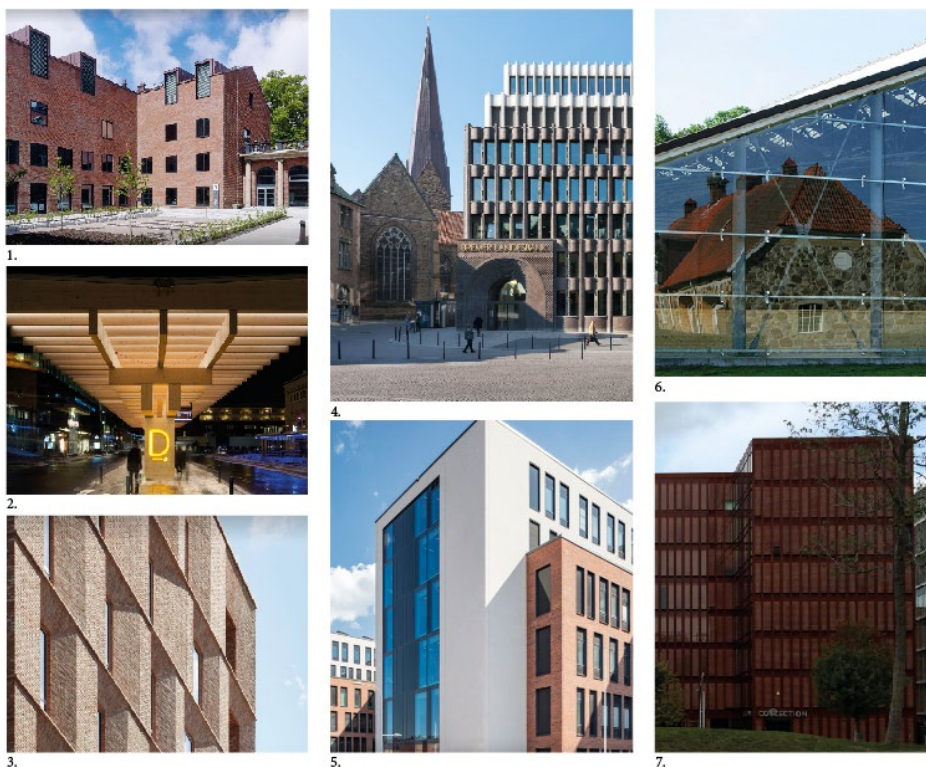

T-huset, Södra Älvsborgs sjukhus, Borås. Arkitekt: Sweco Bild Sweco. Bilden visar ett exempel där fasaden i sin helhet har en prägel av vertikalitet genom att fasadmaterialet fortsätter mellan; och delar upp; flera fönstergrupper. Men genom att låta flera fönster samverka nås inifrån karaktären av fönsterband med fönster från vägg till vägg.

Det sammanvägda fasaduttrycket bär med sig information både från närområdet och från den inre strukturens krav och möjligheter vad gäller dagsljus, teknik, utblickar, insynsskydd, säkerhet mm.

Sjukhusbyggnadens orientering till områdets varierade karaktärsdrag – park, innergård, infrastruktur – kan ge upphov till varierande fasadgestaltning. Även vårdverksamhetens skiftande innehåll kan ges olika uttryck i fasad och bidra till en variation och ökad orienterbarhet på tomten. Sjukhusbyggnadens högre våningshöjd kräver omtanke vid fönstersättning för att skapa goda proportioner i helheten. Exempelvis är det ofta möjligt att ha fler fönster och lägre våningshöjder vid administrativa lokaler. Operationslokaler har däremot ofta mycket utrustning och apparatur monterade på väggar och i tak vilket ökar våningshöjder och minskar mängden fönster.

Olika sätt att skapa variation och harmoni på kvartersnivå.

Bild 1 – sadeltak med fläktgaller i form av frontespiser. Carlanderska Sjukhuset, Göteborg. Arkitekt: White Arkitekter

Bild 2 – Skärmtak och hållplatstak i trä. Arkitekt: Wingårdh Arkitektkontor

Bild 3 – Sakliga, vackra tegelfasader.

Bild 4 - Fasadgestaltning med väl definierade proportioner. Landesbank, Bremen. Arkitekt: Caruso St John Architects

Bild 5 - Uppbrutna volymer med skillnad i fasadmaterial och eller fasadkulör. H-huset, Örebro Universitetssjukhus, Arkitekt: Sweco/AART Architects

Bild 6 - Glaspartier binder ihop ute och inne samt ger reflektioner. Flyinge ridhus. Arkitekt: AIX Arkitekter.

Bild 7 - Uppbruten volym och reflekterande, kulört fasadmaterial

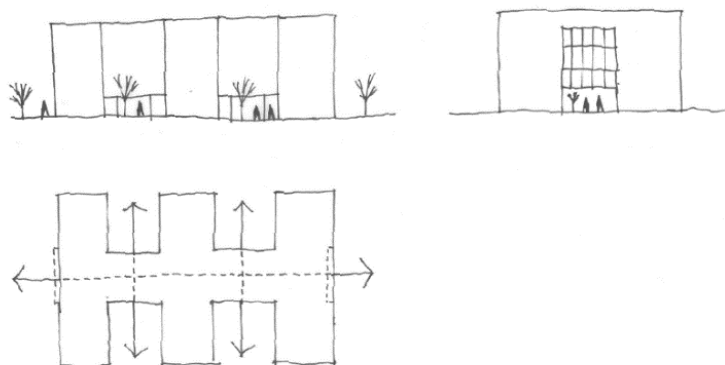

Arkitektur Nära - Gatunivå

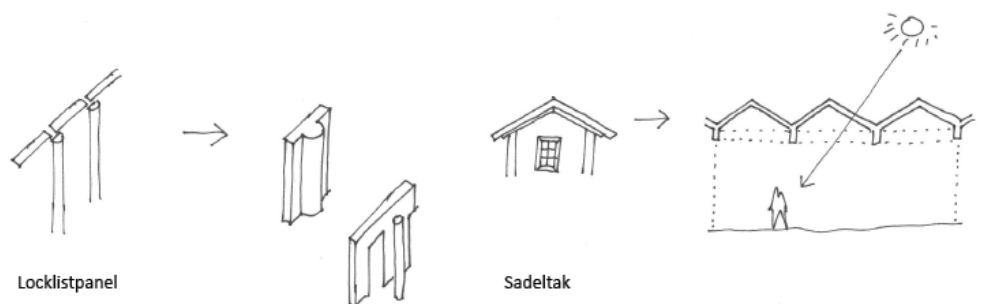
Med gatunivån avses de sinnesintryck man får på 0-10 meters avstånd. Miljöer som anpassas till mänsklig skala tar hänsyn till proportion och tar människan som måttstock och utgångspunkt. Den mänskliga skalan och omsorgen i hantverk och detaljering bör lyftas fram och hänsyn bör även tas till taktilitet, dofter, färger mm.

I gestaltningen bör byggnadstekniskt kvalitativa lösningar eftersträvas. Väl utarbetade detaljer och materialmöten, tydliga och kvalitativa val av material och gestaltningsprinciper. Utblickar, vackra och tydliga rum, goda flöden och kommunikationsstråk och kontakt med grönska och tillfredsställande ljus är andra kvaliteter som påverkar livet på gatunivå och i förlängningen människans förmåga att förstå och uppskatta sin omgivande miljö.

En öppen och transparent gestaltning av entréer och publika stråk i byggnaden mot omgivningen kan lätta upp den storskaliga byggnadsvolymens möte med marken. Detta leder också till transparens och orienterbarhet och skapar visuell kontakt mellan inne och ute. Kopplingen mellan uterum och invändiga publika rum kan ske genom sammanhängande materialval, formspråk och möblering. Detta kan göra att nya intressanta flöden och sätt att förstå byggnadsstrukturen och dess omgivning uppenbarar sig. Gränserna mellan det offentliga rummet som tillhör staden samt de som tillhör sjukhuset kan suddas ut och nya möjligheter till förflyttning inom området kan uppstå.

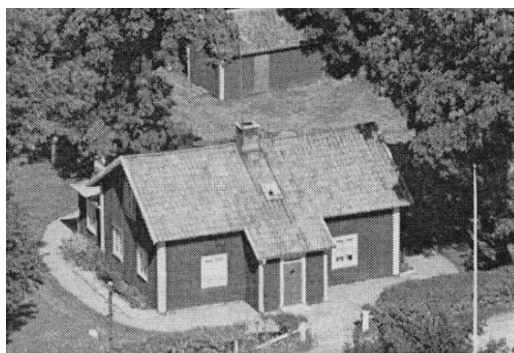

Genom att röra sig igenom byggnadsstrukturen skapas transparens och orienterbarhet i förhållandet mellan ute och inne.

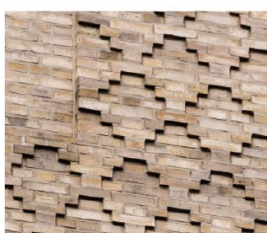

Äldre tiders byggnadsskick och byggnadsdetaljer kan inspirera och på olika sätt bidra till formspråket i och omkring den nya sjukhusbyggnaden.

Byggnadsdetaljer såsom fönstertyper, materialmöten, murförband, ytbehandling mm kan behandlas med hänsyn till den arkitektur som idag finns i riksintresset och på ett ödmjukt och samtida sätt relatera till sin omgivning och historia.

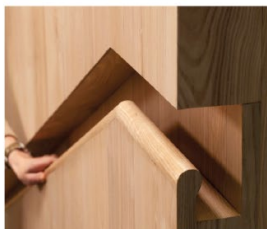
I det nära perspektivet ska platsens historia fångas upp och kopplingen till det historiska torplandskapet som en gång fanns på platsen. Materialen skall anknyta och förhålla sig till äldre bebyggelse i området. Trä blir här ett givet material som med fördel kan användas som i den nära skalnivån, så väl som inslag vid entréer som i utemiljön.

1

3

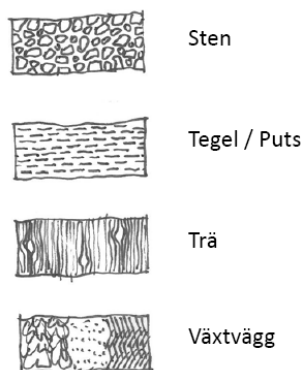
2

4

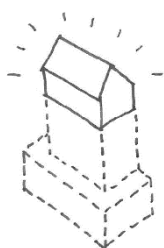

5

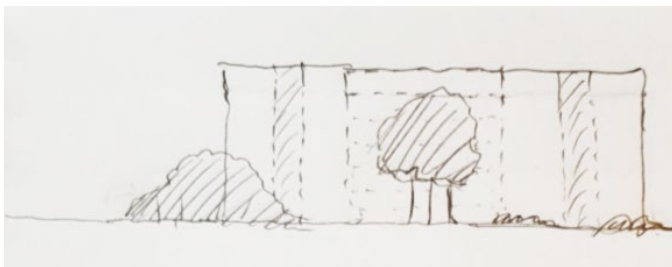
Arkitekturen på nära nivå ska förhålla sig till den mänskliga skalan och vara väl gestaltad och på olika sätt tala till sinnen och känslor. Materialval, konstruktion och utformning bidrar till byggnadens och platsens funktion och hållbarhet över tid. Mänskliga sinnen stimuleras bland annat av relationer och kontraster mellan olika typer av byggnadsmaterial, som till exempel naturligt och konstgjort, hårt och mjukt, strävt och halt, varmt och kallt, genomsiktligt och ogenomsiktligt. Denna materialpalett ska innehålla naturliga material såsom trä, sten, tegel och grönskan. Materialen ska vara omsorgsfullt gestaltade.

7.1.2 Natur - Landskap

Natur på långt håll - landmärkesnivå

En byggnads storlek och utbredning kan brytas ner med volymer av grönska och på landmärkesnivå i synnerhet av trädvolymer. Uppvuxna träd kan ta upp byggnadens skala och trädridåer, dungar och friväxande träd kan planeras för att medvetet skala ner och landa byggnaden i landskapet. Att försöka dölja en byggnad av det föreslagna sjukhusets storlek är inte aktuellt, utan avsikten är snarare att skapa ett "framför och bakom", tillföra djup och estetiska kvaliteter med hjälp av växtlighet tillsammans med byggnadens form. I godslandskapet dominerar lövträd framför barrträd och under vinterhalvåret blir trädridåerna därför mer transparanta. Det medför att kommande höga bebyggelse kommer bli mer synlig under vinterhalvåret. En medveten ljussättning av sjukhusbebyggelsen är därför av stor betydelse (vilket behandlas närmare i delkapitlet Ljus). Lövträdens samlade siluetter ger även vintertid en rumslig struktur och bidrar också då till att hantera mötet mellan landskapet och sjukhusbyggnadens volym. Avverkning av stora träd och vegetation bör därmed ske i så liten utsträckning som möjligt då deras betydelse och funktion tar lång tid att ersätta.

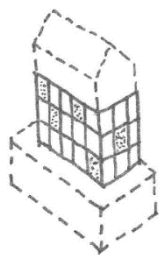

I landskapsgestaltningen föreslås för tomten en zonering från väster till öster i Naturzon – Parkzon – Transportzon. Genom att bevara en naturzon längs strandkanten med en begränsad gallring av vegetationen skapas förutsättningar för att byggnaden på landmärkesnivå upplevs som inbäddad i grönska. Stora uppvuxna träd bevaras där det är möjligt både i strandzonen och i övrigt på tomten. Komplettering med träd i parkzonen och i transportzonen kommer på sikt att bidra med vegetationsvolymer som mjukar upp intrycket av byggnaden och tillför estetiska kvaliteter (träd och byggnad tillsammans med ljus) på landmärkesnivå. Godslandskapets lövträd, med inslag av ädellöv, är en förebild för de framtida artvalen och förankrade i kulturmiljön på platsen.

Förslag på zonering av östra tomten och Råppegölen. Naturzon – Parkzon – Transportzon.

Från sjukhusets övre våningsplanen blir utsikten mot omgivande landskap och stad en stor tillgång. Anknytningen till omgivande landskap kan förstärkas genom berättelsen om bygdens historia och de intressanta miljöer som finns på nära håll. Ur hälsoperspektiv är utsikt från sjukhussången mot grönt ett stort värde för tillfrisknande.

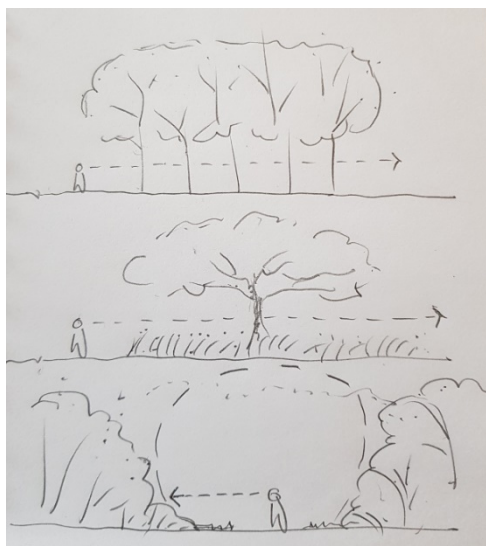

Natur i närheten - kvartersnivå

Situationsplan daterad 2021-04-14.

På kvartersnivå berörs sjukhuset både av ett betraktarperspektiv och hur kopplingen från sjukhuset och den nära omgivningen ska fungera. Vyer och utsikter är väldigt betydelsefulla från sjukhuset mot karaktärsskapande kulturmiljöer med Disponentvillan som det främsta exemplet. Upplevelsen av att vistas i en kulturhistoriskt intressant omgivning kan framhävas och accentueras i gestaltningen av landskapet.

Med välkända motiv såsom äng, solitärträd, stenmurar och konstruktioner i trä tar landskapsgestaltningen fasta på teman från torplandskapet. Stora friväxande träd, framförallt av ädellöv, planteras och bevaras i största möjliga mån när sjukhuset planeras för att bidra med förankringen mot kulturlandskapet väster om Helige å – Disponentvillan, Bergkvara gård och odlingslandskapet.

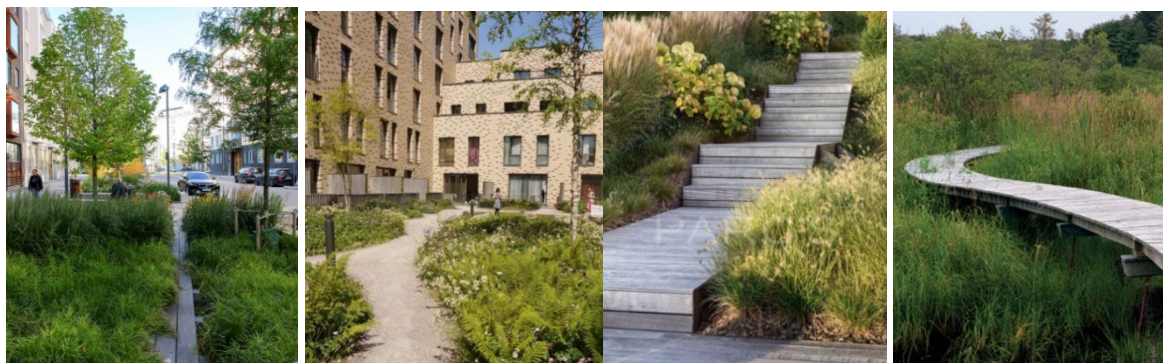
Avvägningen mellan att öppna upp mot vattnet och skapa visuell kontakt mellan Helige ås stränder och att bevara strandzonen som ett stråk av naturmark hanteras genom att jobba med landskapsrum av olika storlek och karaktär och med noggrant placerade siktstråk. Rummen ska erbjuda en variation av öppet och slutet, aktivitet och lugn.

Vattenkontakten är viktig och ger möjligheter till vidsträckta vyer, starka visuella band till omgivningen och upplevelse av rymd.

På kvartersnivå hanteras också tillgänglighetsfrågor rörande orienterbarhet där utemiljöns gestaltning vägleder mot de olika målpunkterna i sjukhuset. Trädrader och alléplanteringar är viktiga element för vägledning tillsammans med skyltning, belysning, ljussättning och fasadernas utformning. I Transportzonen föreslås trädrader med en blandning av arter för att, utan att ge

avkall på vägledningsfunktionen, gynna artrikedom och ge sjukhusets alléer en egen karaktär som erbjuder en mängd olika ekosystemtjänster.

Natur nära - Gatunivå

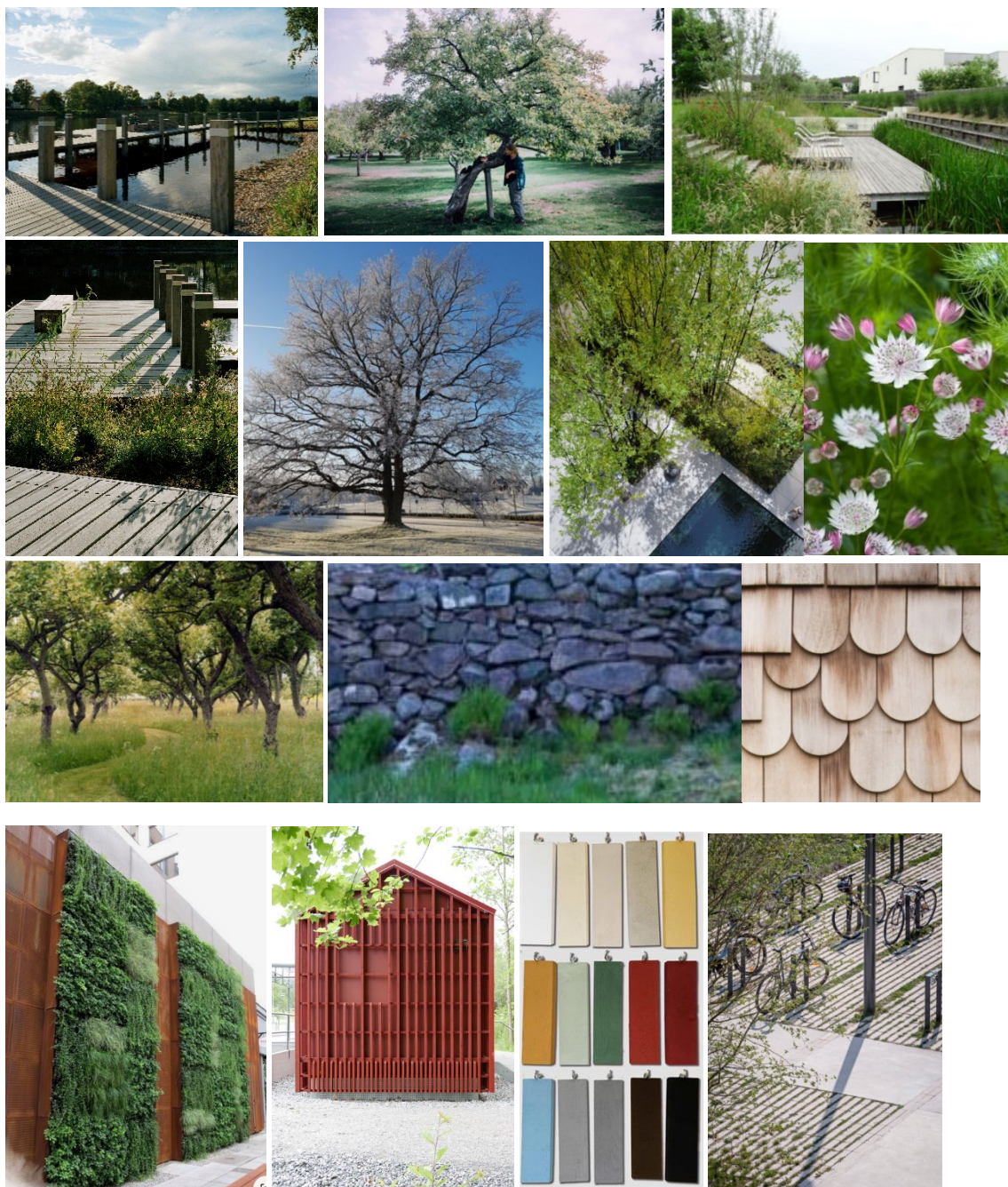
På nära håll upplevs materialitet, färg och struktur, doft och smak, värme och kyla. Materialpalett tar upp teman från omgivningen och materialen följer med utifrån och in i sjukhusbyggnaden.

En inriktning mot "byggnad i park" betonar vikten av hur sjukhuset upplevs på håll, mötet med omgivningen, men också hur det ska upplevas på plats, alldeles bredvid sjukhuset och inifrån byggnaden – stående i grönska. Kontakten med natur-, park- och trädgårdsmiljöer är av stor vikt i en läkande vårdmiljö, men också för hur man som betraktare uppfattar byggnaden. Genom att avsätta så mycket sammanhängande plats i väster och söder som möjligt kan en zonering från väster till öster skapas; natur – park – transport.

Naturmiljön utmed strandkanten bidrar med variationsrika miljöer där det vilda och kravlösa är en viktig del i en läkande utemiljö. Naturzonen erbjuder promenader på bryggor och spänger där man kan känna doften av fuktig jord, höra vinden susa i vassen och uppleva det öppna storslagna rummet vid sjön.

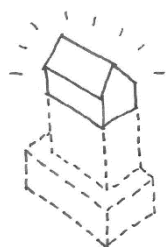
Fruktträd och inslag av välkända gammaldags perenner, traditionella trädgårdskaraktärer, förmedlar för många känslor av igenkänning och trygghet, kanske nostalgi för vissa, och kan användas på innergårdar och vid platser för vistelse. Trä, då gärna målat, används i konstruktioner som exempelvis pergolor. Stödmurar och stenmurar kan utföras i både huggen sten och natursten, trädgårdsgårdar kan också användas. Betongkonstruktioner som kommer att behövas kan få ett reliefmönster med inspiration från omgivande kulturlandskap.

Grönskan tar sig upp även på byggnadernas tak och på delar av fasader som biotoptak och grönskande väggar.

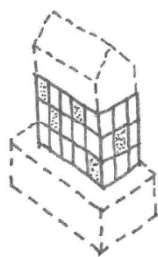
En materialpalett bestående av trä, vass, vattenspegel, perenner, ängsblommor, fruktträd, stenmur, målat trä, gröna väggar och gröna tak. Några exempel i bilder ovan.

7.1.3 Kultur

Kultur på långt håll - Landmärkesnivå

På långt håll blir utformningen av byggnadernas tak viktigt för påverkan på riksintresset och behöver en medveten gestaltning som inte stör vyerna över det öppna odlingslandskapet i centrumzonen.

Kultur i närheten - Kvartersnivå

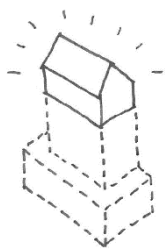
I närheten av sjukhustomten, utmed Stora Råppevägen är det viktigt att byggnationen inte kommer för nära vägen och skymmer vyer vattnet och möjliga siktlinjer mot disponentvillan på andra sidan Helige å. Byggnadens volym bör brytas upp med en variation i fasadgestaltning.

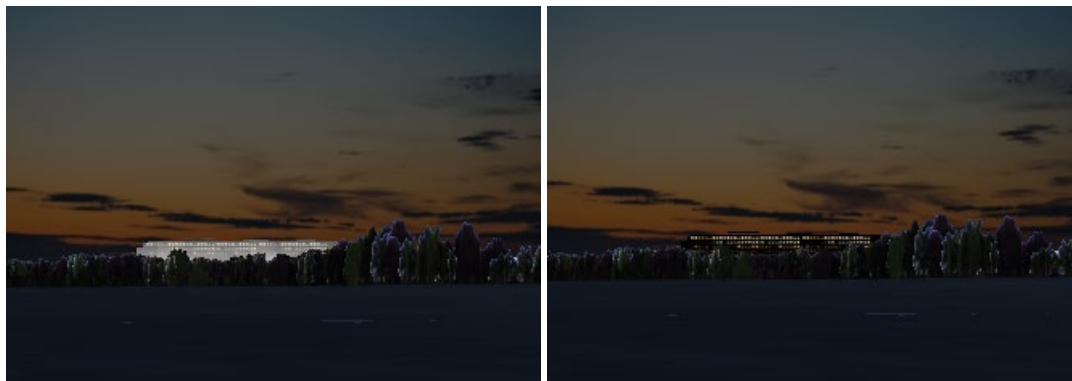
Kultur nära - Gatunivå

På tomten i den mänskliga skalan kan platsens historia inspirera både landskap och arkitektur i material, kulörer och utformning. På platsen har det fram till 1950-talet endast funnits torp, gårdar, åkermark och skog. Torpet Kvarnhemmet låg kvar på platsen tills bygget av Wessels då det revs och på äldre kartor ligger Stora Råppe gård i området.

7.1.4 Ljus

Ljus på långt håll - Landmärkesnivå

Sjukhuset ska bli ett landmärke som visar hänsyn till sin omgivning, djuren, naturen och kulturen och deras rätt att existera på sina villkor. Ett sjukhus är vakat dygnet runt och kommer på långt håll synas under mörkertid. Därför är det viktigt att ta kontrollen över hur byggnaden syns.

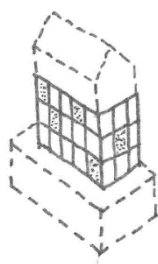
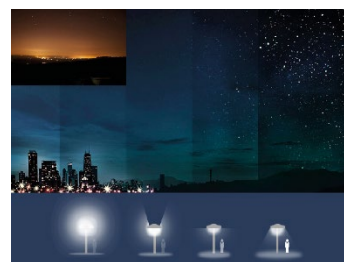
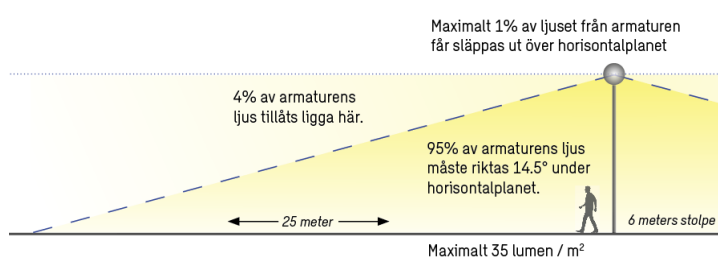
Sjukhuset är högre byggnad i ett övrigt mörkt landskap. Byggnaden gestaltas bäst med ljus inifrån och ut. Konkret innebär det att armaturer sitter på eller bakom fasadelement. Fördelarna är att många: Ingen installation på marken, inget bländande ljus in i sjukhuset och större kontroll och skalbarhet av ljuset vilket ger mer dynamik.

Ljusföroreningar

Idag vet vi att ljusföroreningar har betydligt större negativ inverkan på både djurlivet och oss människor än vad vi tidigare förstått. Ljusföroreningar är också per definition slöseri med energi vilket är dyrt.

Bästa sättet att bekämpa ljusföroreningar i samband med sjukhusbyggnationen är att anta en kravspecifikation som specificerar bort möjligheten att installera "dålig" belysning. International dark sky association är en organisation som tar fram riktlinjer och krav på armaturer för att minimera ljusföroreningar. Frankrike har antagit dessa riktlinjer som lagkrav från och med 2021 med gradvis implementering över fem år. Troligen kommer dessa riktlinjer snart att hamna på EU-nivå.

Ljus i närheten -kvartersnivå

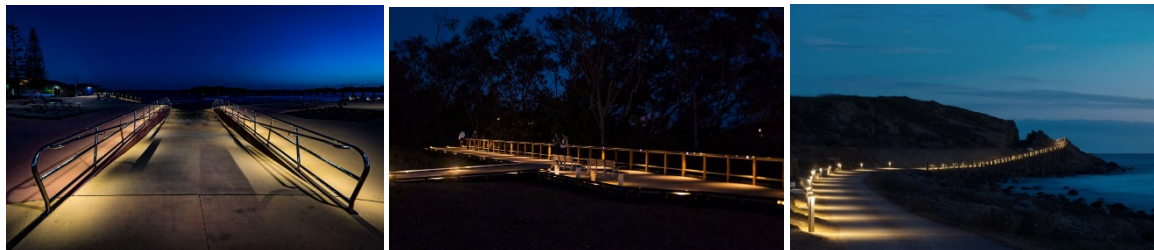
Belysningen på kvartersnivå mörkertid spelar en viktig roll för känslan av trygghet och orienterbarheten. Viktiga kommunikationsstråk synliggörs och riktningar markeras ut. När besökare intuitivt förstår hur man hittar verkar det avstressande. Ljuset kan också synliggöra och addera till områdets karaktär genom att lyfta fram färger, former och strukturer.

Sjukhusets olika områden har olika förutsättningar och karaktärer vilket bestämmer vilken typ av ljus som behövs för att skapa en säker, trygg och intressant miljö. I väster finns naturen som behöver låg belysning medan i söder och öster finns en mer stadslik zon med vägar, entréer, angöringsplatser och parkeringar. I söder finns också en park som kan gestaltas mer fritt.

I väster finns vattnet och naturen. Där behöver ljuset vara mer varsamt, vilket innebär låga belysningsstyrkor med varmare färger och låga höjder från pollare och integrerat ljus. Naturen är en viktig del av den läkande kontakten från sjukhusets västra flyglar. Möjligheten till mörka utblickar både från sjukhuset och från förbipasserande måste bevaras. Armaturerna ska vara helt avskärmade för att inte skapa bländning. Enstaka landskapsobjekt belyses för att skapa blickpunkter vilket ger mer dynamik till området. Det kan vara enstaka träd, en bro, eller konstverk.

En annan viktig aspekt är djurlivet som inte ska störas. Detta innebär att inget direkt ljus tillåts träffa vattenspegeln. Ljuskällan ska också vara anpassad för att skapa "biologiskt mörker" vilket

innebär ett ljus som mörkertid inte påverkar djur (eller människan). Ljuset upplevs något varmare än vad vi är vana vid utomhus, men det är nödvändigt om man vill värna om djurlivet.

Parkområdet ska tydligt särskilja sig i gestaltningen från omkringliggande områden genom ett mer sammanhållet intimt uttryck. Belysningen sitter högt och lågt för att undvika bländning och öka tillgängligheten. Integrerad belysning visar upp bänkar och redskap. Träd och andra landskapselement kan belysas för att ta fram riktningar och blickfång men möjlighet för lekfullare grep finns också här. Exempelvis belyst konst, eller ljuskonst med inslag av interaktiv belysning som främjar rörelse eller lek.

Entréerna ska ha ett visuellt lugn vilket skapar en tydlighet. De ska synas på håll och vara den ljusaste punkten. Bländande ljuspunkter undviks och ljuset kastas på de vertikala ytor som markerar entrén. Parkeringsplatser som ligger i anslutning till entréer och sjukhuset ska vara helavbländade för att inte störa kontakten mellan ute och inne.

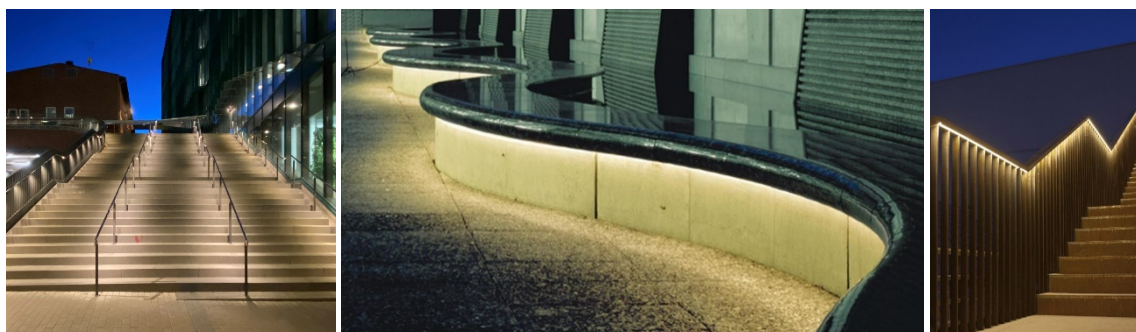
Olika entréer som arbetar med indirekt belysning och belysning på vertikala ytor. De är också ljusstarka vilket gör att de automatiskt blir blickfång.

Ljus nära - gatunivå

På gatunivå blir armaturens material- och färgval samt design viktigare, men också att den inte är bländande. Belysningen ska samordnas till så få punkter som möjligt vilket ger ett avskalat lugnare intryck och ett enklare underhåll. Belysningsstolpar kan också samordnas med övriga tekniska installationer som kamera och högtalare.

Integrerad belysning är ett effektivt sätt att trola bort armaturen men samtidigt låta landskapselementens färg, form och funktion ta plats mörkertid. Armaturen är reducerad till nästan enbart sin ljuskälla. Den sitter nära det som ska belysas där hög tillgänglighet uppnås vid trappor och ramper med mera samtidigt som armaturen inte syns dagtid.

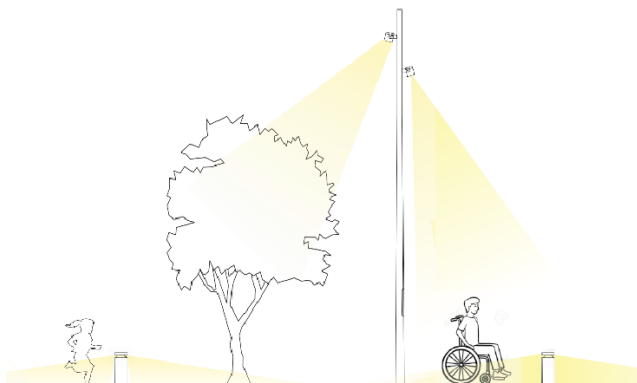

På nära håll syns armaturens material och kulörval, särskilt dagtid. Materialval är värdeladdad markör där exempelvis trästolpar indikerar hållbarhet. Målade stolpar kan smälta in i befintliga byggnadselement. Starka kulörer ger en piggare och mer kreativ känsla. Kulörvalet kan också samordnas med skyltprogram och på så sätt understödja orienteringen. Sjukhuset bör ha trästolpar/pollare i sin natur och parkmiljö och lackade stolpar för att försvinna dagtid i sina mer urbana delar. Ett stråk mot en entré kan få avvikande färg.

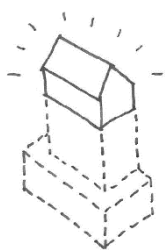

Tillgängligheten kan höjas ytterligare genom att integrera skyltprogrammet med belysningen. Tydliga budskap som drar till sig uppmärksamhet projiceras på marken eller vägen. Exempelvis kan påbjuden riktning projiceras på marken eller vägen mot busstationen, toaletter etc. Tillfälliga brådskande budskap som är viktiga på en specifik plats som "Håll 2m avstånd" syns tydligt.

Den viktigaste aspekten av barnperspektivet när det kommer till belysning är bländning. Många av dagens belysningsanläggningar är direkt bländande för barn, men även för andra med ögonen på en lägre nivå till exempel rullstolsbundna. För att ta hänsyn bör ljuspunkter på höjder mellan 800–4 000 mm inte tillåtas. Då erhålls en bländfri miljö för barn ner till 3 års ålder men även för alla andra.

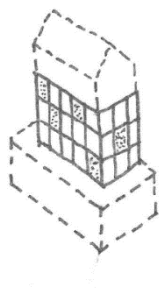

7.1.5 Gestaltningsprinciper

Gestaltningsprinciper på långt håll - landmärkesnivå

- Medveten utformning och strategi kring taklinjens avslutning mot himlen samt dess synlighet och möjlighet att fungera som signal utåt.
- Tydlig ljussättningsstrategi för dag och natt samt minskning av ljusföroreningar.
- Gestaltningen av översta våningen och tekniska installationer är noggrann och en del av byggnadens helhet (volym, materialitet, detaljering mm).
- Trädvolym, bevarade och planerade, ska samspela med byggnaden och ta upp byggnadens skala på landmärkesnivå. Förankrar byggnaden i landskapet.
- Spara befintliga stora träd
- Planera för vegetationsvolym och stora träd som på sikt kan svara mot byggnadens skala.

Gestaltungsprinciper i närheten - kvartersnivå

- Välbalanserade proportioner mellan sockelvåning, fasad och takvåning samt mellan fönsterhöjd och våningshöjd.
- Variation för att bryta ner fasadlängder och anpassa till en mindre skala. Detta kan ske genom utskjutande gavelpartier, uppglasade delar eller genom fasadrytm.
- Materialitet och detaljering som förhåller sig till sin omgivning och förankrar byggnaden på sin plats.
- Belysningen ska anpassas till zoneringsplanen av sjukhustomten och graderas utefter förutsättning och kravställning. Detta innebär att transportzonen får en kraftigare belysning på högre höjder som stödjer orienterbarhet. Ljuset avtar i både styrka och höjd mot parkzonen där istället en mer subtil och stämningsfull belysning används. Vid naturzonen upprätthåller belysningen biologiskt mörker.
- Zonering – spara natur och låt den flikas in i den anlagda parken.
- Knyt an till omgivande karaktärsskapande landskap (Äng, solitärträd, ädellöv, park, visuell koppling över Räfteälven).
- Skapa effektiva ytor som erbjuder flera ekosystemtjänster på samma gång.

Gestaltungsprinciper nära - gatunivå

- Väl utarbetade och gestaltade materialmöten, detaljer, färg och form där man kommer byggnaden nära. Detta ger en upplevelse av kvalitet och bidrar till en känsla av omsorg och välkomnande. Materialpaletten ska relatera till lokala byggnadstraditioner.
- Material såsom trä och natursten i olika grad av bearbetning, men med en koppling mellan inne och ute.
- Rumslighet och stråk är anpassat till den mänskliga skalan och skapar harmoni och sinnliga upplevelser. De miljöer där människor vistas (exempelvis entréer, kommunikationsstråk mm) ska innehålla kvaliteter vad gäller rumslighet, proportioner, dagsljus, materialitet och utformning.
- Vistelseplatser/Sittplatser i lä, i sol, i skugga.

- Växtval som speglar omgivningen och kan väcka känslor som trygghet och nostalgi. Växter väljs som ger upplevelser beträffande doft, känsel, syn och hörsel.
- Konst, utsmyckningar och möblering kan alla stödja rumsligheten, mänsklig aktivitet och sinnlighet samt förmedla platsens kulturella sammanhang.
- Belysningen ska aktivt samverka med landskapet och arkitekturen för att skapa en dynamisk miljö som understödjer tillgängligheten för alla grupper samtidigt som påverkan hos djur- och naturliv minimeras.

7.2 Norra industrizonen

I område planeras för ny bebyggelse, både kopplat till akutsjukhuset och kommande station. Området har en viktig funktion att binda ihop delområdena på den västra sidan till en helhetsmiljö. Här krävs en noggrann placering av bebyggelsevolym och välutformade parkeringslösningar i mötet med godslandskapet. Mötet med vattnet får en utformning där strandzonen ges rymd som gör att den känns fri och trivsamt att vistas i.

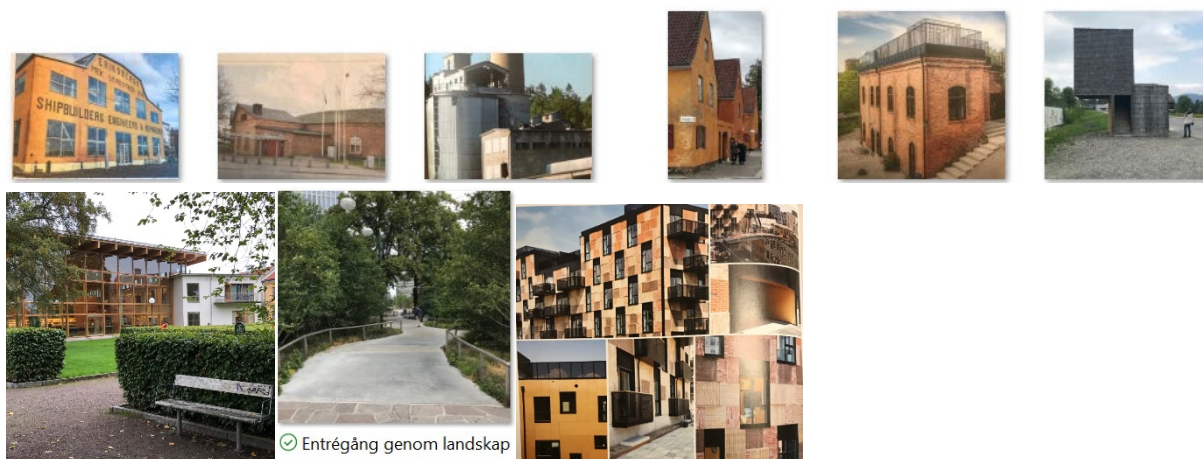
7.2.1 Arkitektur

Bebyggelsen och planeringen av området kan med fördel ta upp riktningar från det omkringsliggande landskapet. Byggnaderna ska utformas med proportioner som finns i befintlig bebyggelse inom Bergkvara. Om större volymer krävs utifrån funktioner ska dessa volymer modularas för att uppnå rätt skala och proportioner och samspeja med omgivningarna inom riksintresset.

Bebyggelsen ska underordna sig riksintresset för kulturmiljön och byggnader placeras lämpligen där den före detta stärkelsefabriken legat samt att området kring disponentvillan fredas.

Byggnader med egen karaktär i trä anpassade i skala och proportioner till befintlig bebyggelse.

7.2.2 Natur – Landskap

Området behöver både binda ihop det egna delområdet och koppla till omgivande bebyggelsestruktur i Råppe. Mötet med Stora Råppevägen kommer förändras genom planerad planskildhet med järnvägen, se kap 7.4. Den allmänna platsmarkens utformning föreslås knyta an till det forna industriarvets variationsrika men också rationella formspråk.

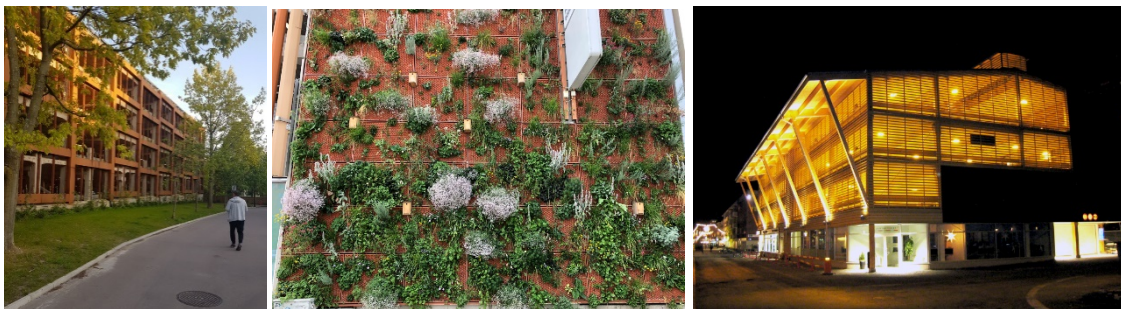
I gaturummen får träd utgöra stommen i det gröna. Striktare trädrader kan mixas med friare, mer lekfulla och varierade planteringar. Gaturummens trädvolym föreslås vara mer variationsrika än godslandskapets symmetriska alléer. Gatuträd av blandade arter och inslag av träd i grupper eller som fria solitärer föreslås. Val av ytskikt och utrustning i gaturummet kan förstärka minnet av en industrikaraktär som kompletteras med grönska för att möta samtida behov av lummiga, trivsamma arbetsmiljöer.

Grönska i gaturummet föreslås vara av olika slag såsom träd i rad eller grupper, gärna kompletterat med planteringar och spaljéer.

Parkeringsanläggningar måste integreras i bebyggelsesammanhanget. Parkeringshus utformas för att samspela med industriarvet eller träbyggnadstraditionen i Växjö. Markparkeringar utformas som vistelsebara torg eller parkytor. De ska innehålla gröna kvalitéer och vara mångfunktionella; parkering, vistelse, grönstruktur och dagvattenhantering. De ges en grön inramning, exempelvis av formklippta häckar. Stora markparkeringar ska delas upp av grönska för att ges en rumslighet.

Intressanta miljöer ska skapas i områden som behövs för hantering av dagvatten översvämningsrisker och för terränganpassning mot Stora Råppevägen. Ytor för fördröjning och rening av dagvatten inom bebyggelsedelarna kan ges ett rationellt och urbant uttryck medan anläggningar ner mot strandzonen eller ut mot godslandskapet i väster kan vara mer naturliga.

Dagvattenhantering med upplevelsemässiga kvalitéer och olika grad av urbanitet – naturefterliknande formspråk. En placering mellan kvarter/byggnader kan var mer urbant utformad medan en placering ut mot åkerlandskapet föreslås få en enklare, mer naturlig form.

7.2.3 Kultur

Även om inga element kopplat till riksintresset finns kvar idag behöver området underordna sig den riksintressanta miljön genom en låg och varierad bebyggelse som inte konkurrerar med miljön runt disponentvillan på udden. I ett flygfoto från 1964 framgår att godslandskapet tidigare avslutades och åtskildes från industrizonen, av ett mindre skogsparti. Gränsen mot åkermarken är rak och distinkt medan vägnätet ger enkla, direkta kopplingar mellan gods, fabrik, station och disponentvillan.

Ny bebyggelse på den tomt där Råppe stärkelsefabrik nyligen var belägen måste anpassas så att den inte konkurrerar med miljön på udden. Detta kan göras genom att bebyggelsen inte går ända fram till strandkanten, utan denna remsa sparas för låg växtlighet och uppstammade träd och gång- och cykelväg. Byggnaderna kan trappas upp så att de lägsta ligger närmast vattnet och därefter stiger bebyggelsen västerut.

7.2.4 Gestaltungsprinciper

- Bebyggelsen och anläggningar ska underordna sig riksintresset för kulturmiljön med låg bebyggelse i en varierande skala.
- Ny bebyggelse ska anpassas så att den inte konkurrerar med miljön på udden.
- Utemiljön och bör knyta an till det forna industriarvets variationsrika men också rationella formspråk.
- Området har en viktig funktion att binda ihop delområdena på den västra sidan till en helhetsmiljö.
- Ett avsnitt om ljus ska tas fram.

7.3 Disponentvillan

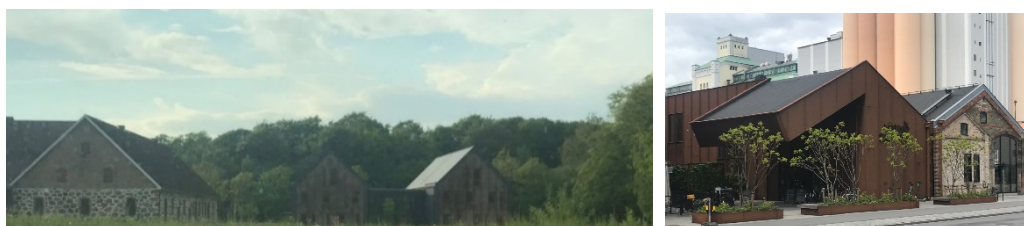
Med en central placering mellan sjukhusområdet och stationen har miljön runt disponentvillan en stor potential att utvecklas till en attraktiv plats både som motiv och att upplevas. Miljön är extra värdefull då den utgör den enda kvarvarande miljö med koppling till riksintresset.

7.3.1 Arkitektur

Disponentvillan vid stärkelsefabriken.

Villan, trädgården och komplementbyggnaderna blir del i upplevelsen av Bergkvara och dess historik. Villan ges möjlighet att utvecklas till en mötespunkt för mat och konferens och återhämtning. Byggnaderna kommer att vårdas och eventuella förändringar genom tillbyggnad och komplement kommer att göras med hänsyn till respektive byggnad områdets helhetsmiljö.

7.3.2 Natur – Parkträdgård

Villan, trädgården och komplementbyggnaderna bildar en helhet. Trädgården och kontakten med vattnet är miljöskapande värden. Ån och skogspartierna mot industrizonen i väster och järnvägen i norr ramar in disponentvillan och ger den en distans till omgivningen. Det storslagna läget på udden är värdeskapande och disponentvillan bör få behålla sin monumentala plats i landskapet. Samtidigt är det intressant att öppna upp för fler att uppleva miljön. Tydliga vegetationsvolymmer föreslås sparas mot väster och norr men i delar kan träden gallras fria och en parkkaraktär eller pelarskogskaraktär kan formas. En framtida bro över Helige å bör placeras norr om villans miljö. Ett enkelt gångstråk längs vattnet på udden får gärna vara i grus. Träden i vattenbrynet behålls. På uddens spets föreslås en parkträdgård vars karaktär inspireras av trädgårdar samtida med disponentvillan. Sittplatser i mindre grupper. Bastubyggnaden och bryggan behålls men utvecklas för ökad tillgänglighet och kanske ersätts bastufunktionen med en enklare picknickplats under tak. Gränsen mellan allmänplatsmark och kvartersmark markeras men bör underordna sig trädgårdskaraktären.

Bryggan vid bastun kan utvecklas till en plats att vistas på. Parkmiljön på udden kan innehålla inslag av äldre trädgårdskaraktär; perennrabatt och någon blommande solitär

7.3.3 Kultur

Det som finns kvar av Industrizonens värden är stärkelsefabrikens disponentvilla med tillhörande ekonomibyggnader och trädgård vilka tillsammans dominerar den udde de är belägna på. Udden är den enda kulturhistoriska förtätningen inom området och väl synlig över vattnet från flera håll. Den kan starkt bidra till en upplevelse av kulturhistoriska värden, särskilt om slyvegetation på andra sidan av Råppe Göl/damm görs tillgänglig genom röjning och gångvägar. Udden och bebyggelsen där bör i sin helhet vårdas så att den framträder i miljön, ny bebyggelse bör undvikas på udden.

7.3.4 Gestaltungsprinciper

- Udden och dess bebyggelse utgör en helhet som ska vårdas så att miljön framträder i omgivningen.
- Gränsen mellan allmänplatsmark och kvartersmark markeras men ska underordna sig trädgårdskaraktären och disponentvillans kontakt med vattnet.
- Ett avsnitt om ljus ska tas fram.

7.4 Sådghemmet

Ingen förändring är planerat för området idag men en förändring kan ske på sikt utifrån närhet till tågstation och det nya sjukhuset. En blandad bebyggelse med bostäder, service och icke störande verksamheter är då att eftersträva i området.

7.4.1 Arkitektur

Bebyggelsen inom området ska vara småskalig med en variation på 2–3 våningar och därmed lägre än omgivande trädråd. Byggnaderna ska utformas med proportioner som finns i befintlig bebyggelse inom Bergkvara. Områdets industriella historik, med sågverksamhet, ska inspirera till områdets karaktär och förvalta platsens träbyggnadstradition, och då gärna i målat trä. Områdets möte med Östra Råppevägen ska gestaltas med hänsyn till vägens historiska sträckning och dess nuvarande betydelse för rekreation och friluftsliv. Samspelet mellan gaturummet och områdets bebyggelse bör utvecklas.

7.4.2 Kultur

Helige å och möjlighet till vattenkraft är bakgrunden till områdets industriella utveckling med koppling till Bergkvara. Under perioden 1700- och 1800-talen byggdes industrin ut längs med Helige å där bland annat en såg anlades på platsen. Sågverket moderniserades sen vid samma tid som järnvägen Växjö – Alvesta öppnades. Förändringar har skett i miljön men byggnaden längs med Helige å bedöms som värdefull att bevara och byggnadens gavel är ett värdefullt motiv i landskapet. Även själva åfåran med slussar, avdelare och skoningar natursten samt det strömmande vattnet är värdefulla delar i miljön. Den angränsande slussbyggnaden har en tidstypisk funktionalistisk stil och bör bevaras.

7.4.3 Natur

Områdets koppling till vattnet är en värdefull kvalitet att ta till vara men närheten till dammverksamheten kan medföra begränsning i möjligheten att öppna upp miljön mot vattnet. Verksamhetsområdet avskärmas idag av en trädråd mot det öppna kulturlandskapet vid Bergkvara. Grönskan ger en värdefull inramning av godslandskapets åkermarker och bidrar till att behålla viktiga siktlinjer inom kulturlandskapet. Vegetationen blir en naturlig gräns mot de värden i kulturlandskapet som behöver bevaras vid utveckling av området. Strandzonen söder om sågverket föreslås behålla naturmarkskaraktären.

7.4.4 Gestaltungsprinciper

- Småskalig bebyggelse med karaktär av träbyggnation
- Befintlig verksamhetsbyggnad utmed Helige å bevaras och ges lämpliga skydds- och varsamhetsbestämmelser i fortsatt planarbete.
- En trädråd mot det öppna kulturlandskapet ska behållas för att minimera påverkan på viktiga siktlinjer.

7.5 Infrastruktur

Vägnätet i området har utvecklats succesivt i takt med bebyggelseutvecklingen. I flera delar finns rester och sträckningar av det äldre, mer terränganpassade, och bitvis mer rätvinkliga vägnätet, kvar. Östra Råppevägen är exempel på det. Nu planeras traditionella plankorsningar ersättas med planskilda lösningar vilket medför en förändrad rumslighet i landskapet och nya förhållningsätt mellan väg och bebyggelse. Viss distansering blir nödvändigt, både för att hantera nivåskillnader och buller, där trafiklösningar skapar sitt eget landskap istället för att som innan följa landskapets strukturer.

Infrastrukturen ska säkerställa god tillgänglighet till sjukhuset för samtliga trafikslag och koppla samman sjukhustomten med omgivande strukturer. Utformningen av gång- och cykelvägar och vägar ska väga in vikten av genhet, komfort, upplevelsekvaiteter och orienterbarhet för de olika trafikantslagen. Vid utformning av vägstrukturerna måste stor vikt läggas vid hur nivåskillnader hanteras, hur bullerskydd utformas och hur värdefulla trädmiljöer kan förvaltas.

7.5.1 Stora Råppevågen, öst – Östra Råppevågen

Stora Råppevågen utgör tillsammans med Östra Råppevågen ett brett vågområde. Mellan kvarteret Rimfrosten och tomterna söder om Östa Råppevågen är det drygt 60 meter.

Vågområdet kommer behöva utökas ytterligare med 10–15 meter för samordning av cykelvåg och ledningsstråk norr om Stora Råppevågen. Detta breda vågområde behöver få en rumslighet som gör det gör det naturligt att hålla 40 km/h på Stora Råppevågen och ger miljön en stadskaraktår trots avstånd till anslutande bebyggelse.

I exemplet ovan är skyltad hastighet 40 km/h, gaturummet är brett med bebyggelsen på avstånd och direkt angrånsande gång- och cykelvågar saknas, en situation motsvarande Stora Råppevågens. För att forma gaturummet ovan har en distinkt kantsten anvånts för att visuellt krympa körbaneytan. Trådraden ger en avsmalnande effekt som kommer öka i betydelse när trådens volym blir större. Belysningsvalet påverkar också upplevelsen av trafikrummet. Lågre belysningsstolpar med kortare avstånd kan bidra till en långsammare hastighet i trafikmiljån.

Stora Råppevågen är idag cirka 9 meter bred. Framtida bredd föreslås vara 7 meter med en sånkt hastighet från 60 km/h till 40 km/h. För att ge det direkta gaturummet en mindre skala föreslås en kantande trådrad och att belysningsstolparna inte är högre ån 8 meter. Östra Råppevågen är idag kantade av en björkallé på dess norra sida om tillsammans med direkt anslutande bebyggelse ger en trivsamt skala. Östra Råppevågen kan få en tydligare funktion i gång- och cykelvågnåtet. Gestaltningen av angrånsande grönytor och bullerskydd ska också bidra till att hålla nere gaturummets skala. Utformning ska passa biltrafikmiljån men också vara tillräckligt detaljrik för att ge upplevelsevården till gående och cyklister. Låmpliga materialval är granitkantstöd, gatsten, storgatsten, lackade belysningsstolpar (i kommunens grafitgrå nyans). Årstidsaspekter för vegetationen ska vågas in.

Mellan Stora Råppevägen och Östra vägen finns ett grönområde, drygt 25 meter brett, som innehåller en högre bullervall mot Stora Råppevägen, en trädrad björkar mot Östra Råppevägen och strödda buskar och träd däremellan. En bullerberäkning visar att bullerskydd kommer behövas även framgent. Stadsmiljön påverkas av bullerskyddens omfattning, utförande och placering. Bullerskydd får bäst effekt om de antingen placeras nära bullerkällan, eller nära det som behöver skydd.

Bebyggelsen söder om Östra Råppevägen kommer behöva skyddas mot buller vid den nya anslutningen mellan Stora och Östra Råppevägen. En möjlig placering av bullerskydd är längs Östra Råppevägens södra kant men utrymmet är här begränsat. Hänsyn behöver tas både till boendemiljön och upplevelsen utmed gatan. Utformningen bör vara med gedigna material (gärna trä) och variationsgrad som passar för gående, cyklister och boende. För en lugn gaturytm är en genomgående överliggerare och en eller ett par olika höjder lämpligt där transparenta partier kan prövas i samråd med boende.

Grönzonen mellan Stora Råppevägen och Östra Råppevägen kommer förutom bullerskydd behöva lösa Stora Råppevägens kommande nivåskillnader i öster mot trafikplatsen och en flytt av anslutning mellan de båda vägarna. Grönområdet som helhet föreslås få en mer skött karaktär än idag. Karaktären föreslås knyta an till den framtida sjukhusparken. Inslag som minner om det småländska kulturlandskapet, men i samtida tappning, är intressant. Att hantera de omgivande rummens skalor är centralt och fokus behöver därför läggas på trädvolym, placering av solitära buskar, stenmurar och formklippa häckar.

Angöringen till Östra Råppevägen behöver flyttas västerut på grund av den framtida trafikplatsen vid riksväg 23. Samordning sker med den framtida tillfart till sjukhusomten och korsningen föreslås utformas som en cirkulationsplats, cirka 150 m väster om dagens infart till Östra Råppevägen. Den framtida cirkulationsplatsen ska välkomna till sjukhuset, bidra till god orientering för trafikanter genom att vara en tydlig referenspunkt i närområdet. En lugn men effektiv ljussättning av cirkulationsplatsen är intressant.

Cirkulationen vid Domfälllevägen-Kungsgårdsvägen i Växjö inspirerar med sin enkla och genomtänkta utformning, träd i gräs. Knäckepilarnas lägre rundare form kontrasterar mot de högre björkarnas luftigare kronor. Gatsten är lämpligt i refugerna vid sjukhuset, kanske även plantering. Årstidsaspekter kan vara intressant, även i den lilla skalan, sistnämnda inriktat mot upplevelse för gående och cyklister.

Gestaltungsprinciper

- Stora Råppevägen ska få en rumslighet och stadskaraktär som gör det naturligt att hålla låg hastighet genom materialval, utformning av bullerskydd och trädvolym.
- Östra Råppevägen ska förbli bostadsgata med fortsatt god inramning.
- Sjukhusparkens karaktär förlängs in i vägområdet.
- Uppvuxna träd i befintliga gatumiljöer är viktiga att behålla för gaturummens rumslighet och inramning.

- Ett avsnitt om ljus ska tas fram.

7.5.2 Bergsnäsvägen söder om järnvägen

Bergsnäsvägen får en ny sträckning i anslutning till trafikplatsen som antingen ligger på bank eller i skärning. En ny anslutning till sjukhuset planeras från Bergsnäsvägen via en ny passage under riksväg 23 i skogspartiet söder om järnvägen. Den befintliga passagen under riksväg 23 blir en viktig entré till sjukhuset för gående och cyklister. Gång- och cykelväg över Bergsnäsvägen ökar därmed i betydelse.

Bergsnäsvägen framtida utformning behöver utredas för att säkerställa en trygg och trivsam gång- och cykelmiljö. Viktiga målpunkter utmed gatan är förutom sjukhuset är den nya gång- och cykelvägen in till centrum via Norra Bergundasjön, nya Råppevallen och Pär Lagerkvistskola i söder. Utformningen behöver ta särskild hänsyn till barn och unga.

Skogsområdet kring Bergsnäsvägen benämns på äldre kartor Bergkvara skog och ger idag en värdefull distans mellan riksväg 23 och bebyggelsen i Bergsnäs och rekreationsytorna vid Norra Bergundasjön. Områdets skogskaraktär behålls och utvecklas med mer ädellövträd och tall. I områden nära gång- och cykelvägar eftersträvas en mer parklik karaktär.

Närheten mellan riksväg 23 och Bergsnäsvägen kan medföra att bländskydd behövs. Bygga element i området ska anpassas till befintlig skog och inspireras av Växjö's träbyggnadstradition. Det är viktigt att återplantera när träd tas ned, exempelvis vid den nya infarten under riksväg 23.

Gestaltungsprinciper

- Bergsnäsvägen utformning behöver säkerställas för en trygg och trivsam gång- och cykelmiljö
- Utformningen behöver ta särskild hänsyn till barn och unga.
- Områdets skogskaraktär behålls och utvecklas med mer ädellövträd och tall
- Gång- och cykelpassagen över Bergsnäsvägen blir en viktig entré till sjukhuset och nya Råppevallen och behöver utformas för sin nya funktion
- Ett avsnitt om ljus ska tas fram.

7.5.3 Ny trafikplats väg 23 – Stora Råppevägen

'Åtgärdsvalsstudie trafik och infrastruktur, nya sjukhuset, Växjö', (ÅVS), daterad 2021-02-26, anger krav på planskild korsning. I presenterade förslag ligger väg 23 kvar i nivå och sträckning likt idag. Målbild för den genomgående trafiken på väg 23 är 100 km/h. Stora Råppevägen passerar antingen över eller under, vilket medför att vägen kommer antingen ligga på bank eller i skärning i dess östra del på sträcka om cirka 150–200 meter. Tre alternativ på korsningsutformningar presenteras: droppe över, droppe under, cirkulation över. Ingen gång- eller cykeltrafik planera att passera genom trafikplatsen.

Trafikplatsen kommer medföra en stor ändring i skalförskjutning och bli en ännu större barriär än det är idag. Trafikplatsen påverkar inga viktiga siktlinjer inom riksintresset mot centrumzonens öppna odlingslandskap eller inom torpzonen men stor visuell begränsning kommer ske, inte minst om Stora Råppevägen läggs ovan riksvägen. Utrymmet på platsen är mycket begränsat där bulleråtgärder och höjdskillnader behöver utformas utifrån den mänskliga skalan. Upplevelsen som fotgängare och cyklist i anslutning till trafikplatsen ska utgöra en viktig faktor vid val av lösningar och utformning för att skapa en stadsmiljö. Det innebär att detaljeringsgrad och variation i miljön kommer skilja mycket mellan trafikanter körandes på riksvägen i 100 km/h och fotgängare eller cyklister som rör sig utmed Östra Råppevägen eller cykelvägen i sydöstra delen av sjukhustomten. Materialval, ytskikt och kulörer ska utgå från det småländska kulturlandskapet och träbyggnadstraditionen.

Gestaltungsprinciper

- Upplevelsen som fotgängare och cyklist i anslutning till trafikplatsen ska utgöra en viktig faktor vid val av lösningar och utformning.
- Detaljeringsgrad och variation ska anpassas till trafikanternas hastighet och till närliggande bebyggelsemiljöer.
- Materialval, ytskikt och kulör i anslutning till omgivande miljöer ska utgå från det småländska kulturlandskapet och träbyggnadstraditionen.

7.5.4 Stora Råppevägen, väst

Väster om Helige å ligger Stora Råppevägen till stor del i gränsen mellan godslandskapets öppna åkermark och kvartersmarken inom norra industrizonen. En ny anslutning kommer krävs in till kvarteren norr och söder om vägen. Från vägen finns betydelsefulla vyer ut över godslandskapet, Helige å och framtida station. Utformningen av gaturummet ska samordnas med den östra delen av Stora Råppevägens stadskaraktär.

Gestaltungsprinciper

- Utformningen ska samordnas med den östra delen av Stora Råppevägens stadskaraktär.
- Värdefulla vyer uti i omgivning ska värnas.
- Ett avsnitt om ljus ska tas fram.

7.5.5 Planskildkorsning vid järnvägen

En planskild korsning mellan Stora Råppevägen och järnvägen planeras. Platsen utgör en viktig entré in i riksintresset med direkt kontakt med de öppna odlingsmarkerna inom centrumzonen. Förutsättningar för en planskild korsning studeras i läget för dagens korsning och i ett västligare läge. Ett framtida dubbelspår ska vara möjligt. Stora Råppevägen kan passera över eller under järnvägen vilket innebär att Stora Råppevägen antingen kommer ligga på bank eller i skärning längs delar av kvartersmarken och åkermarken i väster.

Beroende på vilken lösning som blir aktuell på platsen uppstår olika behov av bullerskydd, bländskydd och trygghetsåtgärder. Utformningen av dessa åtgärder är av stor betydelse för upplevelsen av väganläggningen, både på avstånd och nära. Material, kulör och ljusreflektion är viktiga aspekter vid gestaltningen. Detaljutformningen kan inspireras av industriarvet eller material i närområdet såsom tuktad natursten.

En väg på bank.

Utformning av vägbanken har stor betydelse för hur gatan uppfattas i landskapet. En passage över järnvägen innebär att vägen kommer dela upp landskapet. I detta alternativ föreslås flackare gröna slänter med en smalare trädridå i släntfoten mot odlingslandskapet. Trädvolymen skapar

en viss avskärmning till Stora Råppevägen men ger samtidigt möjlighet till vyer ut mot landskapet från vägen. Framtida bebyggelse på norra sidan gatan möter gatan genom ett mindre grönområde. Bankhöjden minskas genom terrasseringar. Trädgrupper minskar den synliga bankhöjden och ge stadsrummen mänsklig skala och viss distans till överfarten. BILD Norrtullsgatan, från gc-väg.

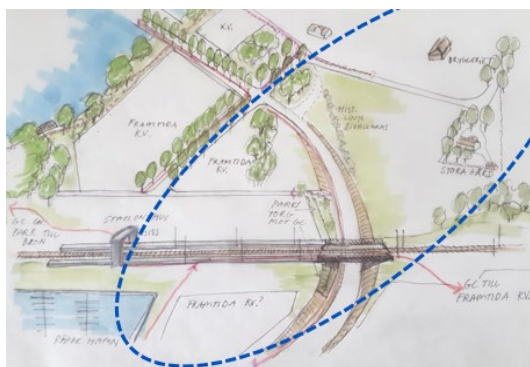
Att plantera tätare och högre vegetation på vägbankarna bedöms sluta landskapet för mycket som leder till att godslandskapet skärmas av från stationsmiljön och norra industrizonen. Det ger en sämre orienterbarhet där värdefulla och vackra vyer bryts både för trafikanter på vägen och för fotgängare och cyklister inom det öppna odlingslandskapet och vid framtida station.

En väg på pelare.

Detta alternativ ersätts vägbanken med en brokonstruktion som tar mindre plats och som ger möjlighet till vyer under gatan. Det är troligen först nära järnvägen som bron ligger så högt över marken att tydliga vyer blir möjligt och då främst vyer längsmed järnvägen. Därmed bedöms inte alternativet kunna bibehålla mer kontakt mellan det öppna odlingslandskapet och industrizonen än en väg på bank. Då vyerna är i fokus, föreslås begränsad vegetation mot gatan.

En passage under järnvägen

Den visuella kontakten mellan den norra industrizonen, stationen och det öppna odlingslandskapet kan i detta alternativ behållas. Det innebär också att ljud och ljus från gatan ut i landskapet naturligt skärmas av. Trafikanten på gatan förlorar dagens vyer över godslandskapet när gatan går ned under järnvägen. Vid en passage under järnvägen behöver särskild vikt läggas vid den nära miljön för gående och cyklister. Kvarteretsmark och grönytor kan med fördel trappas ner mot gatan för att ge en känsla av rymd i gaturummet.

Bilder på hur landskapsrummet kan förändras av en planskild passage för Stora Råppevägen vid järnvägen. Vyn ses från väster mot sydöst. Gatuanslutningen till kvarteretsmarken i norra industrizonen kommer behöva flyttas när Stora Råppevägen ändras i höjdlid. T.v. En passage under järnvägen bibehåller den visuella kontakten över vägen. T.h. När Stora Råppevägen höjs upp delas landskapet upp.

Vy från Stora Råppevägen in i riksintresset från norr.

Idag - kontakt med de öppna ytorna inom riksintresset redan innan man passerat järnvägen.

Över järnvägen - bron kommer att blockera kontakten med de öppna ytorna inom riksintresset innan man passerat järnvägen. När man är på bronns högsta punkt på väg söderut får man åter kontakten med de öppna ytorna inom riksintresset.

Under järnvägen - kontakten behålls med de öppna ytorna inom riksintresset när man befinner sig på den befintliga marken på norra sidan. Kontakten med de öppna ytorna inom riksintresset försvinner på hela sträckan under järnvägen.

Gestaltungsprinciper

- De värdefulla vyerna mot godslandskapet från Stora Råppevägen och från norra industrizonen ska behållas i någon form.
- Upplevelsen av godslandskapet och framtida kvarter ska utgöra en viktig faktor vid val av lösning, stor vikt ska läggas vid höjdskillnadernas gestaltning.
- Detaljutformning kan inspireras av industriarvet eller material i närområdet.
- Ett avsnitt om ljus ska tas fram.

7.5.6 Tågstation i Råppe

Station blir återigen en målpunkt i Råppe. För tågresenären blir den en port från regionen mot sjukhuset och en entré till riksintresset Bergkvara. Redan nu behöver utformning anpassas till en framtida utvecklad stadsdel, med stationen som mötesplats och lokal nod. Kontakten mellan stationen och Råppekanal/småbåtshamn samt vy mot det öppna odlingslandskapet i söder är värdefulla kvalitéer att behålla.

Perronger på båda sidor om järnvägen förespråkas. Det medför en planskild passage över eller under spåren för resenärer vilken föreslås användas även som en allmän passage för gående och cyklister. En lösning över spåren kommer bli synlig i närområdet och kräver en utformning anpassad till främst vyer från godslandskapet. En passage under spåren innebär behov av terrasseringar där närheten till Råppe båthamn påverkar utformningen. Det är viktigt med en ljus, trygg och luftig passage oavsett lösning. Den historiska industri- och järnvägsfunktionens rationella uttryck inspirerar gestaltningen.

Norr om spåren planeras som stationens huvudentré med angöring och parkering. Ny infart måste utformas med hänsyn till båthamnens behov av ytor. I anslutning till den norra perrongen kan angöringsytan utformas med en torgkaraktär inspirerad av den historiska industri- och järnvägsfunktionens rationella uttryck. Platsen kan vara intressant för konstverk och information om riksintresset.

Räppe station är riven men eventuellt finns rester av Räppe stationspark kvar. Dessa kan inspirera till en ny järnvägsplan i modern tappning söder om spåren. Söderifrån planeras främst för angöring tills fot eller cykel där ett nytt stråk planeras till sjukhuset genom skogsområdet norr om disponentvillan och vidare österut över en ny bro. Gång- och cykelvägen ska vara kännas trygg dag som kväll. En parkkaraktär kan utvecklas i skogsområdet norr om disponentvillan.

Eventuell ny stationsbyggnad placeras på platsen för gamla Räppe station. Utformning bör anpassas till historiska industri- och järnvägsfunktionens rationella uttryck eller träbyggnadstraditionen.

Gestaltungsprinciper

- Stationens utformning ska anpassas till ett framtida stadssammanhang.
- Perronger på båda sidor om järnvägen förespråkas där den sammankopplande passagen behöver vara ljus, trygg och luftig oavsett lösning.
- Den historiska industri- och järnvägsfunktionens uttryck inspirerar gestaltningen.
- Ett entrétorg skapas vid anslutning till huvudangöringen med möjlighet till konst och information till riksintresset.
- Ett avsnitt om ljus ska tas fram.

7.5.7 Gång- och cykelbro över Helige å

En ny passage över Helige å planeras något söder om järnvägsbron. Befintlig järnvägsbro ligger relativt lågt över vattnet. Bron är platt med ett mittstöd och delvis tätt sidoräcke som ger bron en låg, långsträckt, rektangulär form. Den nya gång- och cykelbrons gestaltning föreslås vara fri från järnvägsbrons utformning då framtida dubbelspår innebär en ny järnvägsbro.

Framtida gång- och cykelbro föreslås inspireras av Växjö's träbyggnadstradition och ska bidra till upplevelsen i området och vyerna över vattnet. Ett luftigt intryck eftersträvas. En placering söder

om järnvägsbron blir mer synlig från sjukhustomten och från disponentvillan men också från Stora Råppevägen där befintlig järnvägsbron inte syns alls. Brons landfästen inspireras av Trummenbrons platsbildningar vid brosluten. Landfästena kan utformas som små kajkanter eller bryggplatser som erbjuder vattenkontakt och sittmöjligheter.

Belysning för stämning, komfort och trygghet är viktigt då bron kommer användas under stora delar av dygnet utifrån sjukhusets verksamhet. Hänsyn behöver tas till fladdermössen i området där vattenytan inte får belysas. Välriktat ljus mot brobanan och begränsade ljuskoner med exempelvis armaturer integrerade i broräcket eller i bron sidor/brobana är tänkbara lösningar.

Referens Ingenieurbüro Miebach. Foto: Burkhard Walther.

Gestaltungsprinciper

- Bron ska bidra till upplevelsen i området och erbjuda vyer över vattnet.
- Utformningen ger ett luftigt intryck och inspireras av Växjö's träbyggnadstradition.
- Brons landfästen ska utformas med platsbildningar som erbjuder vattenkontakt och sittmöjligheter.
- Ett avsnitt om ljus ska tas fram.

7.5.8 Gång- och cykelportar under riksväg 23 och Stora Råppevägen

För gång- och cykelportar är genomsikt, genomtänkt ljus- och färgsättning och öppnare ytor kring dess öppningar viktigt. Skymmande buskage ska undvikas vid öppningarna. Den ovanliggande gatans stängskydd är betydelsefullt för helhetsintrycket. Befintliga passager är slitna och behöver utvecklas. Ett ljus och luftigt intryck eftersträvas för att skapa en trygg och trevlig miljö.

Gestaltungsprinciper

- Ett ljus och luftigt intryck eftersträvas för en trygg och trevlig miljö.
- För helhetsintrycket är materialval, ljus- och färgsättning samt angränsande ytors utformning av vikt.
- Ett avsnitt om ljus ska tas fram.

7.6 Stråk längs vatten

Växjö's stadsbild präglas av närheten till vatten och kommunen arbetar strategiskt med att tillgängliggöra sina sjöar och vattendrag. Här föreslås nya rekreationsstråk utmed Helige å. Dessa kopplas samman med de befintliga stråken längs Norra Bergundasjön och längs Råppe kanal.

Utblickar över vattnet mot disponentvillan skapas för att synliggöra den kulturhistoriskt värdefulla miljön.

Översvämningsrisk finns på delar av den västra sidan av Helige å och i ett område väster om båthamnen och Råppe kanal. Risker föreslås åtgärdas med en mindre höjning av marknivån som kan kombineras med gångstråk.

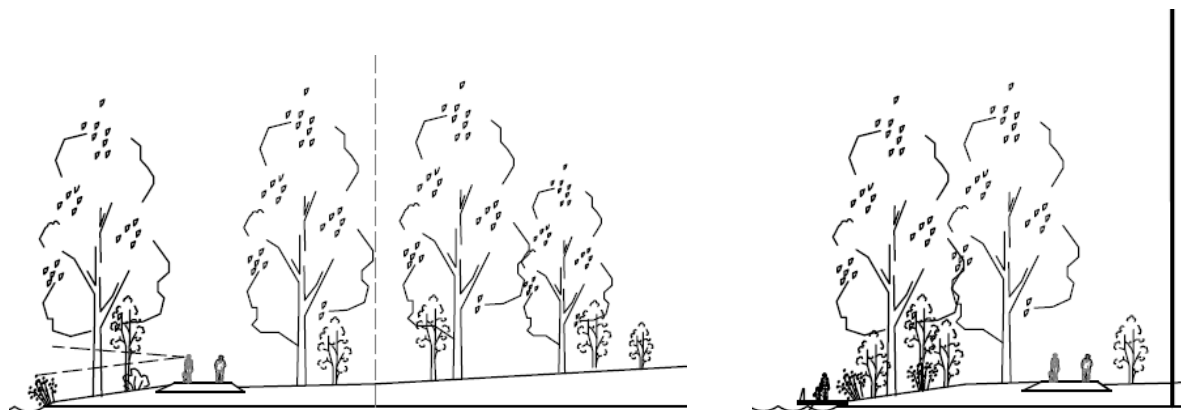
7.6.1 Stråket runt ån

En framtida gång- och cykelbro söder om dagens järnvägsbro möjliggör för ett rekreationsstråk runt Helige å. Längs åns båda sidor sparas en strandzon på cirka 20–25 meters bredd som görs tillgänglig för promenader och vistelse. Strandzonens utveckling bör samordnas med utformningen av angränsande kvartersmark så att de gröna miljöerna samverkar och stärker varandra och den byggda miljön.

Östra stranden har idag en vildvuxen naturmarkskaraktär och strandzonen är bitvis smal. Mot järnvägen i norr finns hasselmushabitat och strandvegetationen ingår i fladdermössens födosöksområde. Hasselmusen gynnas av täta snår och fladdermössen av en vegetationsridå längs vattnet. Varsamhet krävs därför när strandstråkets rekreativa värden ska utvecklas. Den

planerade gång- och cykelvägen ska placeras i gränsen mot kvartersmarken i öster för att spara naturmarken närmast vattnet. Gestaltning av naturmarken och sjukhusets byggnader och mellanrum föreslås samordnas så att rekreationsvärden och naturvärden utvecklas i såväl naturmarken som på kvartersmarken. För att ta hand om det framtida rekreationsbehovet skapas några större mötesplatser i strandzonen. Vid utformningen av dessa platser är det viktigt att ta hänsyn till faunan. Om strandvegetationen bryts behövs komplettering av annan grönska.

På västra sidan är strandzonen mer varierad med ett par skogspartier, disponentvillans trädgård och ett avsnitt i sydväst där en ny strandvegetation delvis måste nyetableras. Här skapar vegetationen avstånd mellan bebyggelse och vatten, och bitvis också mot det öppna godslandskapet. En fortsatt trädgårdskaraktär föreslås på disponentvillans udde. Kontakten med vattnet är en stor kvalité och också på västra sidan föreslås den gestaltas utifrån den befintliga vegetationens förutsättningar. Nya gångstråk i strandzonen ska i första hand anläggas på redan hårdgjorda ytor och anpassas efter stora, värdefulla träd. I avsnitt med uppvuxna träd gallras delar av undervegetationen för att ge tillfälle till vyer mot vattnet under stora trädkronor, från gångväg, byggnader och uteplatser.

T.V. Strandzonen mot Helige å kan i delar erbjuda vattenkontakt från planerad gång- och cykelväg och platser. I avsnitt med uppvuxna träd kan utblickar gallras fram under trädkronorna. T.H. I avsnitt där strandzonen saknar uppvuxna träd och/eller är extra smal bör gallring undvikas. Mindre platser, gärna på trädäck, kan prövas i strandkanten som ett sätt att erbjuda vattenkontakt.

Intressanta lägen för vattenkontakt är tidigare bryggläge intill två rejäla ekar vid gamla Råppevallen och disponentvillans brygga vid bastun. Andra lämpliga lägen för vattenkontakt kan vara den framtida brons landfästen där platser kan anläggas i form av bryggor eller kajkanter.

Exempel på platsbildningar som ett sätt att möta vattnet. Några sittplatser får gärna vara under tak. Platserna föreslås variera i storlek, ett par avsedda för lugn kontemplation, små till ytan och med en enklare sittplats samt ett par större som inriktas mot social samvaro. Här kan flera olika sittedligheter finnas. I storlek kan en större plats omfatta omkring 500 kvadratmeter. Grus, trä, och sten är exempel på markmaterial. Också parkinslag, blommande träd/buskar och plantering, kan prövas. Parkinslag, såsom en klippt häck, kan kontrastera mot en vildare naturmark och samtidigt bidra till spridningskorridorens funktion. Naturmarkszonen kan förstärkas genom att samspela med gröna gårdar på kvartersmarken, särskilt intressant där en större mötesplats vid vattnet anordnas. Djurlivet kan gärna synliggöras.

Gestaltungsprinciper

- Varsamhet krävs vid utveckling av strandstråkets rekreativa värden som gestaltas utifrån den befintliga vegetationens förutsättningar.
- Östra stranden har naturkaraktär som kompletteras med mötesplatser.
- Disponentvillans udde ges en tidstypisk trädgårdskaraktär.
- Utblickar öppnas upp mot vattnet och mot disponentvillan.
- Ett avsnitt om ljus ska tas fram.

7.6.2 Räfte kanal och båthamnen

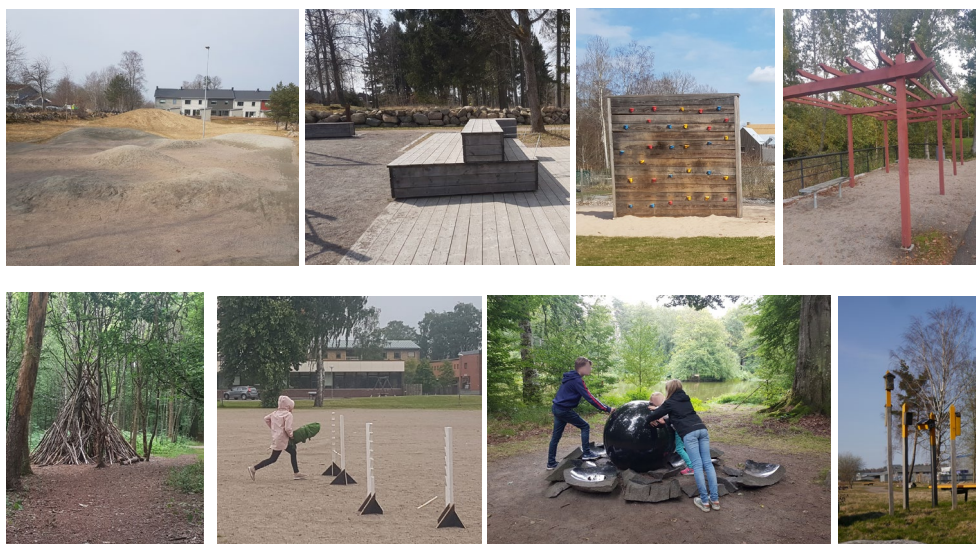
Stationsmiljön föreslås få behålla sin nära kontakt med båthamnen och Räfte kanal. Ingen ny bebyggelse bör uppföras mellan spåren och kanalområdet för förståelse av den historiska miljön. Istället föreslås en enkel bruksyta kring de befintliga björkarna som ger en tilltalande och betydelsefull inramning av båthamnen. Rumsindelade grönska kan även behövas mot väster och den kommande stationens anläggning och parkering. Gång- och cykelstrukturen ska anslutas till både Stora Räftevägen och stråk längs Räfte kanal.

Gestaltungsprinciper

- Kontakt mellan station och Räfte kanal ska behållas
- Befintliga björkar bör behållas som inramning för båthamnen
- Gång- och cykelstrukturen ska anslutas till både Stora Räftevägen och stråk längs Räfte kanal.

7.6.3 Bergunda idrottsplats

Området kan utvecklas som en fortsättning på de nya rekreationsstråk som föreslås längs ån norröver. Söder om grusplanen finns redan idag stora rekreationsvärden i ett trevligt parkområde. En utveckling av idrottsplatsen till en mer mångfunktionell yta kan både stärka rekreationsmöjligheterna i området och bli en del i att synliggöra riksintresset Bergkvara gods. Ytan är stor nog att rymma flera olika funktioner såsom bollplaner för olika typer av spontanidrott, grillplats, sittplatser, konstinslag och/eller aktivitetsplats. Det kan också vara möjligt att anordna ett mindre promenadstråk längsmed slänten ner till en mindre plats vid ån. I förslaget har äldre strukturer fått utgöra stommen för den nya dispositionen. Grusytan möjliggör för flexibel användning och för intressanta habitat t.ex. ängsflora om någon del besås. Inspirationen kan också hämtas från det bevarade torpet tvärs över gatan.

Flera olika funktioner kan få plats. Exempelbilder från ovan höger till nedre vänster.: cykelpumptack, sittplatser som också fungerar som träningsredskap, aktivitetsplats, mötesplats/sittplats, lekmöjlighet, flexibla ytor/utrustning, konst samt ekologiska funktioner. Sistnämnda i form av stenrösen, fågelholkar och artrik ängsytta.

Gestaltungsprinciper

- Lokal förutsättningarna är utgångspunkt för gestaltning
- Mångfunktionell inriktning med fokus på rekreation, kulturarv och flexibilitet

8. Gestaltningsprogrammet och riksintresset

8.1 Gestaltningsprogrammets betydelse för riksintresset

Gestaltningsprogrammet ska fungera som ett verktyg i det fortsatta arbetet med sjukhuset och omkringsliggande projekt. Vikten av att hänsyn tas till riktlinjerna i fortsatt arbete med västra sidan och infrastrukturprojekten förtydligas och kommer följas upp inom respektive projekt. Planbestämmelser kommer likt för den östra sidan reglera bebyggelsen på den västra sidan för att säkerställa att riktlinjerna följs.

Gestaltningsprogrammet förtydligar de planbestämmelser som finns gällande sjukhusets utformning och ger inspiration i det framtida gestaltningsarbetet. Planbestämmelserna har en direkt koppling till de riktlinjer som finns i länsstyrelsen rapport från 2016 (Fördjupad beskrivning av en kulturmiljö av riksintresse). Upplevelsen av sjukhuset på långt håll och i närhet regleras i plankartan och förtydligas här med exempel på hur gestaltningen kan lösas. Även om riktlinjerna för torpzonen är svåra att applicera på platsen har användningen av trä där byggnader möter marken och besökare säkerställts med en planbestämmelse, vilket ger en historisk koppling till torplandskapet. Gestaltningsprogrammet inspirerar till användning av trä både på delar av byggnader och i markplaneringen. Gestaltningsprogrammet kommer vara ett stöd i kommande bygglov- och byggnationsprocess, både för när sjukhuset byggs och för framtida utbyggnader.

8.2 Berättelsen om Bergkvara, ett kulturmiljörum

Med ett sjukhus och en ny station i Råppe kommer stadens och länets invånare närmare riksintresset Bergkvara, vilket ger en fantastisk möjlighet att utveckla kunskapen om och intresset för riksintresset. Projektet kan vara startskottet för en utveckling där Växjöbor och besökare bjuds in för att upptäcka kulturlandskapet och alla dess delar. Här skapas den första målpunkten, ett kulturmiljörum, med information om riksintresset, som kan placeras antingen i sjukhusets foajé eller i anslutning till stationen.

Ett ökat intresse för riksintresset med fler besökare ger riksintresset möjlighet att utvecklas, ge nytt liv åt byggnader som inte används och platser som inte besökts på länge. Ett återupptäckande av ett kulturlandskap som på flera håll växt igen och fallit i glömska. En igenväxt torpträdgård kan bli en målpunkt för friluftslivet, en plats att pausa mellan stenmurar och gamla ekar. Kanske finns det ett oanvänt torp som kan bli en raststuga för tillfälliga pauser eller övernattnig.

9. Gestaltningssprogrammet genom detaljplan, projektering, bygglov, byggskede och drift

Nedan beskrivs hur gestaltningssprogrammets gestaltningsprinciper säkerställs genom hela processen från detaljplan, inför bygglovsprocessen, bygglovsprocess, projektering, byggskede och driftsättning.

Detaljplan

I detaljplanen skapas en byggnadsvolym inom vilken framtida bebyggelse får uppföras. En detaljplan ska aldrig reglera mer än nödvändigt. I samband med detaljplaneskedet redovisas oftast obearbetade volymer illustrerade som fyrkanter för att visa den byggnadsvolym som planen medger maximalt. Gestaltningssprogrammet beskriver mer detaljerat de värden som finns i området samt utgångspunkter och principer för gestaltningen. Hänsyn i kommande gestaltningsarbete behöver tas till alla gestaltningsprinciper men enbart några av dem är en förutsättning för att bebyggelse ska vara lämpligt på platsen.

Den östra sidan, sjukhusområdet

Utifrån sjukhusets höjd blir byggnadens takavslut av stor betydelse. Den visuella påverkan i utblickar från riksintressets öppna kulturlandskap och sjukhusets stora behov av teknik så som ventilation är största motivet för reglering. Att sjukhusets takvåning och siluett får en medveten gestaltning är avgörande för påverkan på riksintresset men det gäller även tekniska installationer generellt. Vårdverksamheten stora behov av tekniska installationer behöver integreras i hela sjukhusbyggnadens gestaltning för en god helhetsmiljö. Därav föreslås följande planbestämmelse:

f₁ - Tekniska installationer och helikopterflygplatsen ska gestaltas som en del av sjukhusets arkitektur. Stor hänsyn ska tas till byggnadens siluett.

Sjukhusbyggnader är stark styrda av inre strukturer och flöden där generella och enhetliga byggnadsstrukturer har utvecklade för att skapa en så effektiv vård som möjligt. Det underlättar för verksamhetsförflyttningar mellan olika våningsplan, förflyttningar av patienter mellan avdelningar och personalen känner igen sig oberoende på vilken avdelning de jobbar. Dessa enhetliga grundstrukturer för flexibilitet bidrar emellertid till en mer homogen utsida vilken blir än tydligare utifrån sjukhusbebyggelsen storlek. Detta skulle bli ett alltför avvikande inslag inom riksintresset. Att bryta upp och förhindra en likartad utsida blir därför av stor betydelse. Därav föreslås följande planbestämmelse:

f₂ - Byggnader ges ett varierat uttryck genom uppbrutna fasadvolymer, gavelmotiv och materialval. Fasadgestaltningen ska präglas av vertikalitet och horisontella fönsterband ska inte användas. Mot väster ska sjukhusbyggnadens volym skapa öppna gårdar som ansluter mot naturmiljön längs vattnet.

Upplevelsen när man rör sig inom området är av stor betydelse i förståelsen av riksintresset och hur landskapet en gång såg ut på platsen. Förändringar har skett i området sedan dess men upplevelsen i den mänskliga skalan, det nära, är fortsatt av stor betydelse. Detaljering och omsorg i hantverk är betydelsefullt men även kontakt med grönska och god ljussättning är kvaliteter som påverkar upplevelsen i det nära. Av extra stor vikt är entréernas utformning för god orienterbarhet och möjlighet att skala ned den stora byggnadsvolymen i den mötet mellan inne och ute. Inslag av trä, främst målat, ger en varm, igenkännande och välkomnande känsla med koppling till platsen. Därav föreslås planbestämmelse:

f₃ - Gestaltningen av områdets entréväningar ska inspireras av platsens byggnadstradition genom användning av trä, lagt in på plankartan.

Stora Råppevägen utgör en av flera entréer in i riksintresset. Kommandes österifrån är vyn mot vattnet värdefull i upplevelsen av landskapet. Därför föreslås att delar av det sydöstra hörnet hålls fri från bebyggelse genom exempelvis prickmark där marken inte får bebyggas.

Västra sidan

Arbetet med den västra sidan inväntar det fortsatta detaljplanarbetet och har inte haft möjlighet att gå ned i den detaljeringsgrad som krävs för att kunna föreslå vilka planbestämmelser som är relevanta. Följande områden har hittills identifierats som viktiga att studera vidare gällande gestaltungsaspekter.

Miljön vid disponentvilla.

Planbestämmelser som skyddar befintlig bebyggelse och trädgård där planbestämmelserna från samrådet kan behöva detaljeras. Till vilken grad är i nuläget svårt att säga. Möjlighet till nya tillägg behöver också undersökas närmare inför nästa skede i planarbetet.

Norra industrizonen

Planbestämmelser som reglerar bebyggelsen behöver ta hänsyn till närheten till centrumzonens öppna kulturlandskap och miljön runt disponentvillan.

Station och planskildkorsning

Utformning, markhöjder och bebyggelse behöver ta hänsyn till närheten till centrumzonens öppna kulturlandskap och miljön runt disponentvillan samt miljön runt Råppe småbåtshamn. Behov att reglera utbredning, höjd på eventuellt bebyggelse och markutformning behöver studeras vidare inför nästa skede i planarbetet.

Exploateringsavtal

I exploateringsavtalet till detaljplanen preciseras att gestaltungsprogrammet utgör grund för kommande projektering av den allmän platsmark som ska finansieras av Region Kronoberg enskilt eller där region Kronoberg och Växjö kommun har ett delat ansvar.

Bygglov

En bra bygglovsprocess för båda parter kännetecknas av ett nära samarbete genom hela processen, från idé till beviljat bygglov. Det är viktigt att gestaltungsprogrammets riktlinjer löper med som en röd tråd i processen för att där behov uppstår förfinas och kompletteras.

Inför bygglovsprocessen

Region Kronoberg kommer att genomföra en upphandling av gestaltande och projekterande arkitekt genom så kallade parallella uppdrag för byggnad och utemiljö. Målsättningen är att ta fram alternativa utformningar. En sakkunnig i kulturmiljö ska följa hela processen. En referensgrupp bestående av representanter från region, entreprenör, kommun och länsstyrelse deltar i programskrivning och utvärderingsarbete. Region Kronoberg ansvarar såsom beställare för hela processen.

Utgångspunkt för de parallella uppdragen är förutom gestaltungsprogrammet även den trafikplanering och byggnadsplacering som lagts fast i detaljplan. Byggnadens struktur utgår från den kam- och T-struktur som lagts fast utifrån vårdens behov. I uppdraget ingår utformning och

gestaltning av volym och fasader. Förslagets anpassning till och konsekvens på riksintresset Bergkvara gård ska bedömas av certifierad sakkunnig inom kulturvärden.

De parallella uppdragen ska också utgå från gestaltningsprogrammets tre upplevelsenivåer; på långt håll, från närliggande håll och på nära håll tillsammans med en materialpalett. Siktlinjer från centrumzonen ska studeras och visualiseras i 3D-modell för att klargöra den visuella påverkan.

Bygglovsprocessen

Gestaltningsprogrammet ska vara underlag vid projektering, utformningen och bygglovgivning avseende gestaltungsfrågorna rörande helhetsmiljöupplevelsen och de enskilda delarna natur, kultur, arkitektur och belysning.

Inför inlämning av bygglovet sker ett antal förmöten mellan stadsbyggnadskontoret och Region Kronoberg där olika frågor behandlas. Vid förmötena bestäms vilka handlingar som krävs för bygglovsprövningen. Frågor kopplade till gestaltning och kulturmiljö kommer att kräva flera avstämningar innan en inlämning är möjlig. Båda parter ska involvera sakkunnig i kulturvärden i samtalen.

I bygglovet ska förslaget redovisas utifrån gestaltningsprogrammets tre upplevelsenivåer, på långt håll, från närliggande håll och på nära håll, detta tillsammans med en materialpalett.

I bygglovet ska förslaget redovisas utifrån de fyra siktlinjerna från centrumzonen redovisade i konsekvensbeskrivningen framtagna i detaljplanen, de i planbeskrivningen redovisade vyerna och andra relevanta siktlinjer som uppkommer under förmötena.

I bygglovet ska certifierad sakkunnig inom kulturvärden presentera en konsekvensbedömning av förslagets påverkan på riksintresset Bergkvara gård.

En gemensam belysningsplan ska tas fram för att bidra till god helhetsmiljö samt minimera påverkan på djurlivet kring vattnet.

Inför ansökning om strandskyddsdispens behöver Växjö kommun presentera ett mer preciserat utformningsförslag samt underlag till skötselplan. Utformningsförslaget och skötselplan ska grundas i gestaltningsprogrammet och ta hänsyn till dess påverkan på hasselmus och fladdermöss i området.

Byggskede

Medverkan av en certifierad sakkunnig inom kulturvärden ska finnas som stöd under hela byggnationen. Större förändringar kan behöva konsekvensbedömmas för att avgöra påverkan på riksintresset Bergkvara gård.

Gestaltansvarig för arkitektur och landskap ska finnas som stöd under hela byggnationen.

Ljusreglering under byggnationen som begränsar ljusföroreningar som stör djurlivet kring Helige å, exempelvis avskärmning höjdded, längd och material, val av ljuskälla, tidsreglering samt hur ljuset riktas, ska redovisas innan byggstart.

Hålträd bör fällas mellan 1 oktober-15 november som säkerhetsåtgärd kopplat till fladdermöss.

Punkter i kontrollplanen enligt PBL ska finnas enligt kulturmiljö, gestaltning samt skydd om naturmarken och Helige å.

Drift

Växjö kommun kommer ta fram en skötselplan för av den allmänna naturmarken inom området som stöd för den långsiktiga utvecklingen av området.

10. Sammanfattning

Identifierade värden

Inom planområdet finns riksintressanta, kulturhistoriska värden på udden på västra sidan om ån i form av disponentvillan med tillhörande uthus och trädgårdzon. Övriga kulturhistoriska värden består av rester av stenmurar och en del äldre ekar öster om ån vilka som minner om ett torplandskap som idag har försvunnit.

Disponentvillan och närheten till Helige å och naturmiljön däromkring är framträdande värden ur stadsbyggnadsperspektiv. Vattenkontakt erbjuds också kring Råppe kanal. Utblickarna mot godslandskapet, bryggeriet och sågen (snickeriet) ger tillsammans med ekar och stenmurar en känsla av kontinuitet och sammanhang.

Rekommendationer

Gestaltningssprogrammet är en analys, sammanställning och värdering av vad det innebär och visar på hur man kan genomföra en byggnation av bl.a. ett sjukhus på området Rimfrosten 1. Programmet ska användas och vara underlag för och ses som riktlinjer för alla skeenden i kommande processer oavsett om det handlar om skötsel, drift, husbyggen, vägbyggen, järnvägsbyggen, landskapsförädling eller -förändring. Likaså ska verksamheter väljas med varsamhet, med ett speciellt gott öga för utvecklande av berättandet av Bergkvara kulturmiljöhistoria, till alla ingående intressen. Ett samarbete och ett utvecklingsarbete mellan inblandade parter Växjö kommun, region Kronoberg, länsstyrelsen Kronoberg och fastighetsägare är nödvändigt.

Framtagandet av gestaltningsprogram har skett i projektgruppen *gestaltning och kulturmiljö för Nytt sjukhus* ett samarbete mellan Region Kronoberg och Växjö kommun. Tillsammans har bedömningar och värderingar gjorts. Växjö kommun, genom projektledaren, är ägare till och har gjort den slutliga sammanställningen av gestaltningsprogrammet. Projektledare för arbetet har varit stadsarkitekten, Växjö kommun.

Region Kronobergs deltagare:

Kristin Schmitt, vårdarkitekt med erfarenhet av gestaltningsprogram för sjukhus, kristin.schmitt@sweco.se 076-809 66 38

Sara Tärk, landskapsarkitekt ansvarig för sjukhusets utemiljö, sara.tark@sweco.se 070-233 02 17

Ida Westergren, kulturmiljöansvarig för rapporten kring riksintresset för sjukhuset, ida.westergren@sweco.se 070-839 56 17

Gunilla Wembe, yttre miljö och detaljplan, gunilla.wembe@sweco.se 073-412 81 41

Växjö kommuns deltagare:

Paul Hansson, kulturmiljöutvecklare och bebyggelseantikvarie, paul.hansson@wsp.com 070-631 10 41

Stina Klyft, planarkitekt med ansvar för detaljplan, stina.klyft@vaxjo.se 0470-436 27

Carolina Lundberg, landskapsarkitekt med ansvar för offentlig utemiljö, carolina.lundberg@vaxjo.se 0470-435 49

Henrik Wibroe, stadsarkitekt med ansvar för övergripande gestaltning, henrik.wibroe@vaxjo.se 0470-436 19